

Outi Leinonen, Tiina Oksanen

Miten muutos koetaan?

Toimintaterapeuttiopettajien kokemuksia muutoksista toimintaterapeuttikoulutuksessa

---

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Toimintaterapeutti amk

Toimintaterapian koulutusohjelma

Opinnäytetyö

3.11.2014

Tekijä(t) Otsikko Sivumäärä Aika	Outi Leinonen, Tiina Oksanen Miten muutos koetaan? Toimintaterapeuttiopettajien kokemuksia muutoksista toimintaterapeuttikoulutuksessa 39 sivua + 8 liitettä 3.11.2014
Tutkinto	Toimintaterapeutti AMK
Koulutusohjelma	Toimintaterapian koulutusohjelma
Suuntautumisvaihtoehto	Toimintaterapia
Ohjaaja(t)	Lehtori Anne Talvenheimo-Pesu Lehtori Merja Suoperä
<p>Tässä laadullisessa opinnäytetyössä tarkasteltiin Helsingissä työskennelleiden toimintaterapeuttiopettajien kokemuksia koulutusohjelmassa tapahtuneista muutoksista. Muutos koetaan aina yksilöllisesti ja se on kokijalleen henkilökohtainen. Opinnäytetyön tarkoituksena on tarjota helposti ymmärrettävissä oleva katsaus kokemuksiin, jotka liittyvät toimintaterapeuttikoulutuksessa tapahtuneisiin muutoksiin. Opinnäytetyön toimeksiantajana oli Metropolia ammattikorkeakoulu.</p> <p>Opinnäytetyön informanteina olivat Helsingissä työskennelleet tai työskentelevät toimintaterapeuttiopettajat. Tärkeimpiä lähteitä olivat kokemuksen tutkimuskirjallisuus ja niistä fenomenologinen näkökulma, sekä suomalaisen toimintaterapian historiaa käsittelevät teokset. Toimintaterapian koulutusohjelmassa tapahtuneiden muutosten kokemisesta kerättiin aineistoa lomakehaastattelulla ja ryhmämuotoisella teemahaastattelulla. Pääasialliseksi tiedonkeruumenetelmäksi valikoitunut teemahaastattelu on yleisimmin käytetty aineistonkeruumenetelmä, kun tavoitteena on saada tietoa informantin kokemuksista. Aineiston analyysi tehtiin aineistolähtöistä analyysimenetelmää mukailien.</p> <p>Toimintaterapian koulutusohjelmassa tapahtuneet muutokset liittyivät neljään pääteemaan: opistotasaisen toimintaterapeuttikoulutuksen vaihtumiseen ammattikorkeakoulutasoiseksi tutkinnoksi, opetussuunnitelmien jatkuvaan muuttumiseen, lisääntyneeseen työelämäyhteistyöhön ja uusiin opiskelijasukupolviin. Näiden teemojen lisäksi muita teemoja olivat kansainvälisyys, toimintaterapeutin työnkuvan laajeneminen ja maisteriopintojen tarpeellisuus.</p> <p>Opinnäytetyö on tarpeellinen, koska Helsingissä työskennelleiden toimintaterapeuttiopettajien kokemuksia koulutukseen liittyvistä muutoksista ei ole dokumentoitu aiemmin. Lisäksi se täydentää toimintaterapian koulutusohjelmasta jo ennalta tiedettyjä asioita kokemuksen käsitteellistämällä. Toimintaterapeuttikoulutuksessa tapahtuneiden muutosten kokemuksia voi käsitellä mahdollisesti tulevissa opinnäytetyöissä esimerkiksi opiskelijoiden näkökulmasta.</p>	
Avainsanat	ryhmämuotoinen teemahaastattelu, toimintaterapeuttikoulutus, muutoksen kokemus, fenomenologia

Author(s) Title	Outi Leinonen, Tiina Oksanen The Experience of Change – Experiences on Changes in the Field of Occupational Therapy Education According to Occupational Therapy Teachers
Number of Pages Date	39 pages + 8 appendices 3 rd November 2014
Degree	Bachelor of Health Care
Degree Programme	Occupational Therapy
Specialisation option	Occupational Therapy
Instructor(s)	Anne Talvenheimo-Pesu, Senior Lecturer Merja Suoperä, Senior Lecturer
<p>The aim of this qualitative thesis was to study and explore the experiences of occupational therapy lecturers concerning the changes that have taken place during the history of occupational therapy education in Finland, Helsinki in specific. The change is always experienced on an individual and personal level. Purpose of this study is to provide easily understandable overview of the experience of change in the field of occupational therapy education. The thesis was conducted by Metropolia University of Applied Sciences.</p> <p>The informants for the thesis were chosen from the occupational therapy lecturers that either have been or are involved in the field of occupational therapy education. Very little source material was found on the subject and the main literature was research literature on experience and phenomenology in specific, as well as the books about the history of occupational therapy in Finland. The data for the thesis was collected by sending a questionnaire, which was followed by a focus group interview. The focus group interview is the most commonly used data collection method, when the goal is to gather information on experiences. The data analysis was carried out using data-driven analysis methods.</p> <p>Based on the questionnaire that was conducted there were four themes that occurred. They are as follows: the change of college level training to polytechnic degree, constant changes in the curriculum, increase in the co-operation with working life and the new generation of students. There were other themes that were discussed as well such as internationalization, the job description of occupational therapist and the need for Master's degree studies.</p> <p>There is a purpose for the thesis because these experiences concerning the changes have not been previously documented. The thesis also provides additional information about occupational therapy education in form of conceptualization of experiences. The changes and the experiences could be a possible topic for future theses, for example from a students' point of view.</p>	
Keywords	focus group interview, occupational therapy education, the experience of change, phenomenology

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Toimintaterapeuttikoulutuksesta Suomessa	4
3	Kokemuksen ymmärtäminen	6
3.1	Fenomenologisesta menetelmästä	7
3.2	Kokemuksen luokittelua	8
3.3	Empiirinen tutkimus fenomenologiassa	9
4	Aineiston hankkiminen	10
4.1	Informanttien valinta	10
4.2	Lomakehaastattelu	11
4.3	Ryhmämuotoinen teemahaastattelu	14
4.3.1	Teemahaastattelun suunnittelu ja toteutus	15
5	Kokemusten käsitteellistäminen	18
6	Muutosten kokemukset toimintaterapeuttikoulutuksessa	21
6.1	Opistosta ammattikorkeakouluksi	21
6.2	Opetussuunnitelmien jatkuva muuttuminen	22
6.3	Työelämänyhteistyö	25
6.4	Muuttuneet opiskelijat	26
6.5	Muut teemat	28
7	Yhteenveto muutoksen kokemuksista toimintaterapeuttikoulutuksessa	29
8	Laatu ja luotettavuus	32
9	Pohdinta	34
	Lähteet	37
	Liitteet	
	Liite 1. Mahdollisille informanteille lähetetty sähköposti opinnäytetyöstä	
	Liite 2. Sähköpostitse lähetetty lomakehaastattelukutsu	
	Liite 3. Lomakehaastattelu Survey Monkeyssa	
	Liite 4. Sähköpostikutsu ryhmämuotoiseen teemahaastatteluun	

Liite 5. Teemahaastattelurunko

Liite 6. Haastattelijoiden roolit

Liite 7. Ryhmämuotoisen teemahaastattelun kulku

Liite 8. Suostumuslomake

1 Johdanto

Toimintaterapeutti on kuntoutuksen ammattilainen, joka auttaa asiakasta selviytymään arjen toiminnoista sairastumisen, vammautumisen tai elämäntilanteen muutoksen aikaansaamista haasteista huolimatta. Suomessa on ollut mahdollista kouluttautua toimintaterapeutiksi 1970-luvulta lähtien. Helsingissä on koulutettu toimintaterapeutteja aluksi Helsingin Sairaanhoidon opistossa, myöhemmin muun muassa Helsingin ammattikorkeakoulu Stadiassa ja nykyisin Metropolia ammattikorkeakoulussa.

Toimintaterapeuttikoulutus on muuttunut vuosien varrella. Koulutusmuoto on vaihtunut opistotasoisesta koulutuksesta ammattikorkeakoulutukseksi ja opetussuunnitelmat muuttuvat tietyin väliajoin. Voidaan sanoa, että toimintaterapeuttiopettajat työskentelevät jatkuvan muutoksen ympäröimänä. Mitkä asiat he nimeävät merkittäviksi muutoksiksi? Millaisia kokemuksia heillä on koulutusohjelmassa tapahtuvista muutoksista? Opinnäytetyön aiheena on kertoa Helsingissä toimivien tai toimineiden toimintaterapeuttiopettajien kokemuksista toimintaterapeuttikoulutuksessa tapahtuneista muutoksista.

Opinnäytetyön toimeksiantajana ja työelämän yhteistyökumppanina on Metropolia ammattikorkeakoulu. Kansainvälinen ja monialainen Metropolia kouluttaa pääkaupunkiseudulla kulttuurin, liiketalouden, sosiaali- ja terveysalan sekä tekniikan asiantuntijoita. Metropolia on hakijamäärältään Suomen suurin ammattikorkeakoulu ja sillä on noin kaksikymmentä toimipaikkaa. Metropolia on 16 800 opiskelijaa, joista 4 500 opiskelee sosiaali- ja terveysalalla. Metropolia ammattikorkeakoulun toiminta alkoi elokuussa vuonna 2008, jolloin EVTEK-ammattikorkeakoulu ja Helsingin ammattikorkeakoulu Stadia yhdistyivät muodostaen Metropolia ammattikorkeakoulun.

Alustavassa toimeksiannossa pyydettiin kirjoittamaan toimintaterapian koulutusohjelman historiasta. Halusimme aiheeseen tarkennusta, sillä suomalaisen toimintaterapeuttikoulutuksen historiaa on käsitelty muun muassa Suomen Toimintaterapeuttiliiton julkaisussa *Mistä toi on tullut?*, Teija Karhisen seminaarityössä *Katsaus*

toimintaterapian historiaan Suomessa sekä Tiina Hautalan teoksessa Tie kohti suomalaista toimintaterapeuttikoulutusta. Historiikin kirjoittamisen sijaan ehdotimme aiheeksi helsinkiläisessä toimintaterapeuttikoulutuksessa tapahtuneiden muutosten kokemusten tarkastelua. Näiden muutkokemusten lisäksi sivutaan myös koulutuksen historiaa. Toimeksianto tarkentui: työn tavoitteena on tallentaa aiemmin julkaisematonta tietoa sekä kokemuksia toimintaterapian koulutusohjelman parissa toimineilta tai toimivilta henkilöiltä. Toimeksiantajan mukaan toimintaterapian koulutusohjelmassa tapahtuneiden muutosten kokemuksista ei ole aiemmin kirjoitettu opinnäytetöitä. Sen sijaan, että listaisimme koulutusohjelmassa tapahtuneita muutoksia, lähestymme aihetta muutosten kokemusten kautta: mitä toimintaterapeuttikoulutuksessa tapahtuneita muutoksista informantit tuovat ilmi ja miten ne on koettu? Tässä opinnäytetyössä kokemuksia käsitellään fenomenologisesta näkökulmasta. Fenomenologiassa tutkitaan ihmisen kokemusmaailmaa ja sitä, miten todellisuus hänelle ilmenee.

Toimintoterapiaopettajien kokemuksia koulutusohjelmassa tapahtuneista muutoksista kartoitetaan lomakehaastattelulla ja ryhmämuotoisella teemahaastattelulla. Aineiston analyysi toteutetaan aineistolähtöistä analyysimenetelmää mukaillen. Kokemuksen tutkimisen lähdekirjallisuutena ovat alle kymmenen vuotta vanhat teokset, joissa on fenomenologinen näkökulma kokemuksen tarkasteluun. Lisäksi perehdymme toimintaterapeuttikoulutuksen historiaa käsitteleviin teoksiin sekä toimintaterapeuttikoulutuksen opetussuunnitelmiin. Aineiston keräämisestä ja analysoinnista etsimme tietoa laadullisen tutkimuksen tekemistä käsittelevästä kirjallisuudesta, joka on kirjoitettu 2000-luvulla.

Opinnäytetyön liitteinä ovat haastattelukutsut, lomakehaastattelu, suostumuslomake haastattelun videoinnista ja materiaalin säilyttämisestä, teemahaastattelurunko, haastattelijoiden roolit, sekä teemahaastattelun kulkua hahmottava suunnitelma. Liitteet auttavat opinnäytetyön lukijaa hahmottamaan opinnäytetyöprosessia.

Perehtyminen toimintaterapeuttikoulutuksen alkuvaiheisiin ja siinä tapahtuneisiin muutoksiin auttaa meitä ymmärtämään, miten toimintaterapeuttikoulutuksen nykytilanteeseen on tultu ja mitkä muutokset sen taustalla vaikuttavat. Opinnäytetyön aihepiiri on meille osittain tuttu, sillä olemme toimintaterapeuttiopiskelijoita. Aihepiirin tuttuus voi

olla haaste, sillä se saattaa vaikuttaa ennakkokäsitysten muodostumiseen. Tarkoituksena on pysyä mahdollisimman objektiivisena ja saada näkökulmia toimintaterapeuttikoulutuksessa tapahtuneista muutoksista opinnäytetyön informanteilta. Opinnäytetyössä pyrimme ymmärtämään kokemusta ja kuinka se kokijalleen ilmenee.

2 Toimintaterapeuttikoulutuksesta Suomessa

Toimintaterapeuttikoulutus alkoi 1970-luvulla Helsingin sairaanhoito-opistossa. Terveystenhoito- ja terveydenhuoltohenkilöstön koulutus siirtyi lääkintöhallituksen alaisuudesta ammattikasvatustahon vastuulle vuonna 1968 ja tämän jälkeen toimintaterapeuttikoulutuksen järjestäminen eteni nopeasti. Ammattikasvatustaho, joka ehdotti toimintaterapeuttikoulutuksen toteuttamispaikaksi juuri Helsingin sairaanhoito-opistoa. (Hautala 2002: 100.) Koulutuksen kestoksi tuli tuolloin kaksi ja puoli vuotta, joka oli kansainvälisten normien mukainen koulutuksen minimipituus. Pääsyvaatimukset olivat vuonna 1970 seuraavat: opiskelijan tuli olla 18–29-vuotias, ylioppilastutkinnon suorittanut ja englanninkielentaitoinen. Kielitaitovaatimus perustui siihen, ettei saatavilla ollut lainkaan suomenkielistä opintomateriaalia. Opiskelijalta oletettiin myös ulospäinsuuntautuneisuutta ja sopeutumiskykyä. (Hautala 2002: 100–103.)

Opetussuunnitelmaan kuului kansainvälisten suositusten mukaisesti kolme eri osiota, jotka jokainen muodostivat kolmasosan kokonaisuudesta. Osiot olivat lääketieteelliset perusaineet, toimintaterapiaoppi ja käytännön harjoittelu. Opetussuunnitelma ja käytännön toteutus erosivat jonkin verran toisistaan, sillä koulutuksen muotoutuminen oli vielä kesken. Koulutuksen pääaineena oli *toimintaterapiaoppi*, joka piti sisällään toimintaterapian perusteet, kliinisen toimintaterapian ja toimintaterapian käytännön opetuksen. (Hautala 2002: 103–104.)

Vuonna 1974 Sairaanhoito-opistoon otettiin opiskelijoita kahdesti vuodessa, koska toimintaterapeutteja tarvittiin huomattavasti enemmän kuin heitä valmistui. 1980-luvulla virat lisääntyivät vielä entisestään ja opiskelijamäärät todettiin jälleen liian alhaisiksi. Tuolloin pyrittiin järjestämään lisää koulutusta, mutta haasteina olivat pätevien opettajien löytäminen ja harjoittelupaikkojen takaaminen suurenevalle opiskelijajoukolle. Ratkaisuna tähän oli erikoistumiskoulutuksen aloittaminen, joka mahdollisti toimintaterapeuttien valmentautumisen alan opettajiksi sekä jatkokouluttautumiseen. Ensimmäinen erikoistumiskoulutus järjestettiin Helsingin sairaanhoito-opistossa syksyllä vuonna 1980 ja siitä säännöllisesti aina vuoteen 1994 saakka. Koulutus johti erikoistoimintaterapeutin tutkintoon ja mahdollisti opettajakoulutuksen. Tämä muuttui vuonna 1994, jolloin opettajakoulutus siirtyi yliopistoon. Vuodesta 1998 Jyväskylän yliopistossa oli mahdollista suorittaa maisteritutkinto, jossa toimintaterapia oli pääaineena. Kyseinen koulu-

tus kuitenkin lopetettiin asteittain vuosina 2008 – 2011 (Talvenheimo-Pesu, haastattelu 24.10.2014.)

Kun keskiasteen koulu-uudistus alkoi vuonna 1987, muuttui ylioppilaspohjaisena kaksi ja puoli vuotta kestänyt koulutus kolmen ja puolen vuoden mittaiseksi, sekä peruskoulupohjaisena neljän ja puolen vuoden mittaiseksi. Keskiasteen opintouudistus ei onnistunut toivotusti, jolloin syntyi ajatus ammattikorkeakoulujen perustamisesta. Esimerkki tuli ulkomailta, etenkin Saksan korkeakouluista. Vuonna 1991 aloitettiin ensimmäiset ammattikorkeakoulukokeilut. Toimintaterapeuttien koulutus muuttui vähitellen opistotasoisesta koulutuksesta ammattikorkeakoulupohjaiseksi koulutukseksi kaikissa oppilaitoksissa vuoteen 1996 mennessä. Samana vuonna kuntoutusala sai oman koulutusohjelman, jossa suuntautumismuutoksina olivat toimintaterapia, fysioterapia, jalkaterapia ja ortopediasuunnittelu. (Joutsivuo 2005: 149–153.)

3 Kokemuksen ymmärtäminen

Onko kokemuksen tutkimus tieteellistä? Mitä oikein tutkitaan, kun tutkitaan kokemusta? Kokemus on kyettävä käsitteellistämään osaksi ihmistieteitä. Siihen on perehdyttävä ilmiönä, jotta voisi ymmärtää mitä se on ja miten sitä tulisi tutkia. Empiiris-analyttinen tutkimustapa on usein tieteellisesti arvokasta, mutta tämä ei päde kokemuksen tutkimiseen. Tieteellisesti pätevä kokemuksen tutkimus tarvitsee erikseen omat tieteenteoreettiset lähtökohtansa. (Perttula – Latomaa 2009: 9–10.)

Fenomenologisen tutkimuksen kohteena on elämysmaailma. Kokemuksellisuus tai elämyksellisyys on ihmisen maailmasuhteen perusmuoto. Ihmistä ymmärretään tutkimalla hänen maailmansuhteitaan. Fenomenologiassa oletetaan, että ihmisten toiminta on suurimmaksi osin intentionaalista, eli tarkoituksenmukaista. Lisäksi ajatellaan, että ihminen on perusteiltaan yhteisöllinen. Ihminen kasvaa ja hänet kasvatetaan yhteisöön. Merkitykset, jotka meille todellisuudesta näyttäytyvät ovat intersubjektiivisia, eli ne yhdistävät subjekteja. (Tuomi – Sarajärvi 2009: 34.)

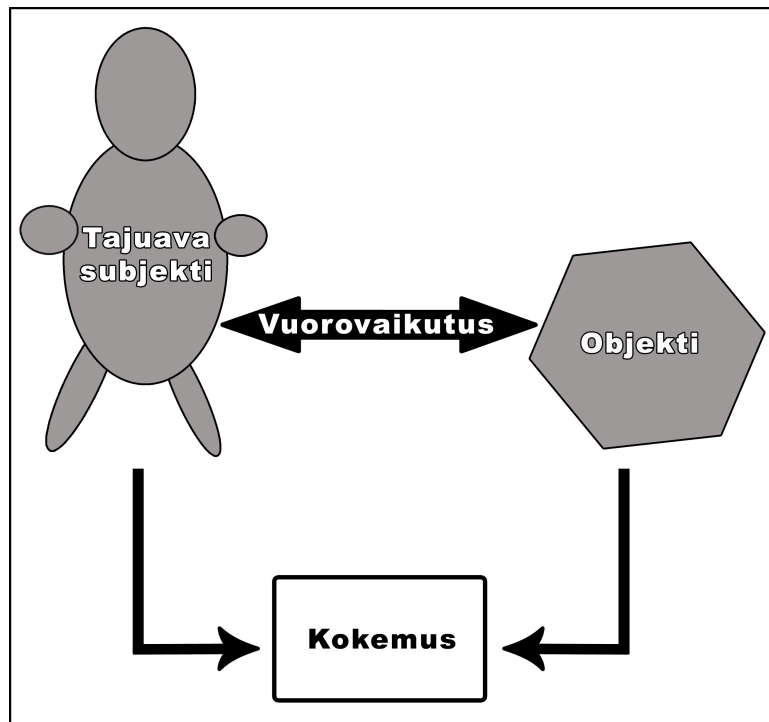
Perttulan ja Latomaan (2009) mukaan kokemus on rakenteeltaan suhde: se edellyttää tajunnallisen subjektin ja tilanteen, johon subjekti on suhteessa. Fenomenologian peruskäsitteet, intentionaalisuus ja mielellisyys, kuvaavat tajunnan tapaa toimia siten, että kyseinen tilanne tarkoittaa ihmiselle jotain. Silloin kokemuksesta tulee erityinen, eli merkityssuhde. Kokemuksen empiirisen tutkimukseen liittyy tutkijan kiinnostus itsensä ulkopuoliseen elämäänsä. Tutkijan on löydettävä keinot kokemusperäisen maailman tutkimiseen ja kokemuksen ymmärtämiseen, sekä siihen, miten kokemus tutkimukseen osallistuneille ilmenee. Metodisia periaatteita ajatellen kokemuksen tutkimuksessa tutkimusaineiston hankintatilanne on tärkeää luoda sellaiseksi, että tutkittavat voivat elää kokemuksiaan, kuten ne on elettykin ja kuvata niitä juuri sen kaltaisina. (Perttula – Latomaa 2009: 13.)

Havaintoa voidaan pitää kokemuksen edellytyksenä. Havaintoa seuraa siihen reagoiminen, ja kokemus puolestaan muodostuu vuoropuhelusta havaitsijan ja havaitun välillä. Havainto on ihmisen suuntautumista ympäristöönsä. Sitä pidetään aina subjektiivisena ja tällöin se ei ole koskaan sama kahdelle eri ihmiselle. Tämä pätee myös kokemukseen. Kokemusta voidaan kuvata vuorovaikutussuhteena minän ja jonkin muun

3.1 Fenomenologisesta menetelmästä

Fenomenologiseen menetelmään kuuluu, että tutkija tiedostaa ilmiöön liittyvät omat ennakkokäsityksensä. Tärkeää on niiden syrjään laittaminen jo aineiston hankintavaiheessa. Vain tällä tavoin tutkija todella tutkii toisen ihmisen kokemuksia, ei omiaan. Ennakoasenteiden syrjään laittaminen ei ole aina helppoa. Aineistoa analysoitaessa on hyvä arvioida miten haastattelutilanteessa ennakoasenteiden hylkäämisessä on onnistuttu ja sitä kautta miettiä syntyneitä kokemuksen kuvauksia ja niiden omaehtoisuutta. (Perttula – Latomaa 2009: 14.)

Fenomenologia pitää tajunnallisen toiminnan ytimenä intentionaalisuutta. Ilman tätä ihminen ei ole tajunnallinen olento. Ihminen kokee elämyksiä, kun tajunnallinen toiminta valitsee kohteensa. Elämyksissä kohde ilmenee ihmiselle jonakin ja todellisuus ei ole enää merkityksetön, vaan tarkoittaa jotakin. Fenomenologiassa kokemus nähdään suhteena. Se sisältää tajuavan subjektin ja tajunnallisen toiminnan ja kohteen mihin toiminta suuntautuu. Kokemus on merkityssuhde, jossa liittyy yhteen subjekti ja objekti (ks. kuvio 1).

Kuvio 1. Kokemuksen muodostuminen fenomenologisen näkemyksen mukaan

Fenomenologinen erityistiede keskittyy tutkimukseen, jossa sekä subjekti että objekti ovat molemmat mukana. Fenomenologinen erityistiede olettaa, että jokainen merkityssuhde on kehityksensä alussa psykologisesti tiedostamaton. Voidaan ajatella, että merkityssuhde kehkeytyy toisiaan seuraavista akteista, ja vai osa merkityssuhteista täydentyy elämyksellisesti valmiiksi. Fenomenologisesti ajatellen ne merkityssuhteet, jotka eivät täydenny elämyksellisesti valmiiksi, ovat tiedostamattomia kokemuksia. Fenomenologinen erityistiede on kiinnostunut sekä tiedostamattomista, että tiedostetuista kokemuksista. Molemmat kokemustyytit ovat merkittäviä. (Perttula – Latomaa 2009: 116–118.)

3.2 Kokemuksen luokittelua

Eräs mahdollinen tapa luokitella kokemuksia on jakaa ne tunteeseen, intuitioon, tietoon ja uskoon. Kun tarkastellaan tajuavan ihmisen ja hänen elämäntilanteensa suhdetta, on ensimmäinen kokemus tunne. Tunteet ilmentävät ihmisen tajunnallista suhdetta aiheeseen niin välittömänä kuin se on mahdollista. Tunne tekee ihmisestä ja hänen elämäntilanteestaan sillä hetkellä ehjän kokonaisuuden. Kun ihminen kokee useita tunteita samanaikaisesti, muodostuu tunnetihentymä. Siihen liittyviä tunteita voi olla hankala nimetä erillisiksi tunteiksi. Tunnetihentymä vaatii huomiota ja tarkastelua. Siihen voi liittyä muita kokemuksenlaatuja kuin tunne ja se voi johtaa havahtumiseen, eli luoda lähes pakottavan tarpeen itsensä tarkasteluun. (Perttula – Latomaa 2009: 123–126.)

Intuitio on nykyhetkeä merkityksellistävä kokemus ja siihen liittyy itsetiedostuksen kyky, joka erottaa intuition tunteesta. Intuitio on kokemuksellista varmuutta, jolla on monia tasoja. On kuitenkin olennaista, että elämyksellinen varmuus on olemassa kokemuksen synnystä saakka. Intuitio on kielellisen ja sen ytimen voi kadottaa yrittämällä kuvata sitä kielellisesti. Vaikka käsitteellisesti intuitiota on hankala määritellä, se voi vahvistaa ihmisten välistä yhteisymmärrystä muita kokemustyyppistä enemmän. Jos ihmiset ymmärtävät helposti toisiaan, voidaan ajatella, että heidän intuiotensa muistuttavat toisiaan. (Perttula – Latomaa 2009: 126–127.)

Tiedon ja intuition rajaa voidaan pitää häilyvänä. Intuitiota ei ole hyväksytty tiedoksi, koska sitä on vaikea käsitteellistää. Tieto on intuitiota paljon subjektiivisempi tapa ymmärtää asioita. Tiedon kriteeriksi on omaksuttu vaatimus, että jokaisen pitää tietää,

mikä on se aihe, josta halutaan tietää jotakin. Aihe operationalisoidaan, eli siitä pystytään sanomaan mihin aiheeseen mikäkin käsite viittaa. (Perttula – Latomaa 2009: 128–129.)

Usko, kuten tietokin, on rakennettua ymmärtämistä. Uskoa rakennetaan tunteista ja tunnetihentymistä. Tietoa voidaan pitää rationaalisenä, mutta uskolta rationalismia ei tavallisesti edellytetä. Usko voi olla tietoa epäkäytännöllisempää ja tunteenomaisempaa. Uskoon liittyy aina toivoa, mitä tietoon ei välttämättä liity. Usko ja tieto voidaan kuitenkin nähdä hyvinkin samankaltaisina: kirjoitettu kieli on niiden yhteinen kieli. (Perttula – Latomaa 2009: 130–131.)

3.3 Empiirinen tutkimus fenomenologiassa

Fenomenologisen erityistieteen korostama empiirisyys tarkoittaa toisten kokemusten tutkimista. Ihmisen kokemukset ovat hänelle todellisia huolimatta siitä tutkitaanko niitä vai ei. Tutkija ei luo kohdettaan, mutta tutkimuksellinen ymmärrys muodostuu tutkijan tajunnalle. Empiiristä tutkimusta edeltää tutkijan kiinnostus toisten kokemuksiin ja sen hahmottaminen mitä aihetta tutkija haluaa ymmärtää. Seuraavaksi tulee etsiä ihmisiä, joiden elämäntilanteeseen tämä aihe sisältyy. On välttämätöntä, että tutkittavat haluavat kuvata näitä kokemuksiaan tutkijalle, sillä he tekevät ratkaisunsa tutkimukseen osallistumisestaan. Tutkittava kokemus saattaa olla tietoa, tunnetta, intuitiota ja uskoa tai niiden eri yhdistelmiä. Tärkeintä empiirisessä tutkimuksessa on, että kokemus on muodostunut tutkittavien omassa elämässä. Kokemuksia ei voi tutkia empiirisesti, ellei tutkittavat kuvaile kokemuksiaan jollain tavalla. Jos tutkimusaineistoa hankitaan kasvotusten vuorovaikutuksessa, on tärkeää, että tutkija pyrkii olemaan läsnä, mutta itsensä sosiaalisesti tilanteesta häivyttäen. (Perttula – Latomaa 2009: 135–140.)

Kokemusta tutkittaessa on aina hyvä muistaa, että myös tutkijan tulkinta ja ymmärrys ovat kokemusta. Kokemus on tutkittavan elävästä elämästä ja tutkijalle näyttäytyvä aihe on tutkijan oma näkemys siitä. (Perttula – Latomaa 2009: 142–143.)

Perttula (2009) kuvailee tutkimuksesta nousevan aineiston laatua:

Fenomenologisessa erityistieteessä tutkimusaineiston laatu ei ole kuvattujen kokemusten jäsenyneyttä tai monipuolisuutta. Laadun kriteeriksi kelpaa pelkästään se, miten elämyksellisyyteensä nähden todenmukaisesti tutkimukseen osallistuvat ilmaisevat niitä kokemuksia, jotka merkityksellistävät tutkijaa kiinnostavaa aihetta. (Perttula – Latomaa 2009: 142.)

4 Aineiston hankkiminen

Opinnäytetyön alkuvaiheessa perehdyttiin toimintaterapeuttikoulutuksen historiaan ja siihen, miten koulutus sai alkunsa Suomessa. Satu Kovasen kasvatustieteen pro gradu-tutkielma toimintaterapeuttikoulutuksen opetussuunnitelmien kehityksestä Helsingin Sairaanhoidon opistossa tiivistä toimintaterapeuttikoulutuksen ensimmäisten vuosikymmenten opetussuunnitelmissa tapahtuneita muutoksia. Tiina Hautalan kirjoittamasta teoksesta Tie kohti suomalaista toimintaterapeuttikoulutusta saatiin pohjatietoa toimintaterapeuttikoulutuksen alkuvaiheista. Tietoa suomalaisen toimintaterapian historiasta saatiin Suomen Toimintaterapeuttiliitto ry:n julkaisemasta Mistä toi on tullut –kirjasta. Kokemuksen tutkimuksen teokset ja opinnäytetyöt sekä laadullisen tutkimuksen tekemistä käsittelevät kirjat olivat tämän opinnäytetyön oleellista lähdekirjallisuutta.

Toimintaterapeuttiopettajien kokemuksia toimintaterapian koulutusohjelmassa tapahtuneista muutoksista saatiin Internet-kyselynä toteutetusta lomakehaastattelusta sekä ryhmämuotoisesta teemahaastattelusta.

4.1 Informanttien valinta

Laadullisessa tutkimuksessa ei ole tarkoitus pyrkiä tilastollisiin yleistyksiin, vaan on oleellista kuvata ilmiötä tai tapahtumaa. Suuren informanttimäärän sijaan on tärkeämpää, että haastateltavilla henkilöillä on mahdollisimman paljon kokemusta tutkittavasta ilmiöstä. (Tuomi, Sarajärvi 2013: 85.) Tähän tietoon pohjautuen tutkielman informantteja ei voinut valita satunnaisesti.

Aineistonkeruumenetelmäksi valittiin teemamuotoinen ryhmähaastattelu, joka edellytti, että informantteja yhdisti jokin tietty tekijä. Opinnäytetyön ilmiöön liittyen informantteja yhdistäväksi tekijäksi valikoitui toimintaterapeuttiopettajana toimiminen Helsingissä. Tavoitteena oli saada jo eläkkeellä ja vielä työelämässä olevia informantteja. Informantit valittiin eliittiotannalla: informanteiksi pyydettiin henkilöt, joilta oletettiin saatavan parhaiten tietoa tutkittavasta ilmiöstä (Tuomi, Sarajärvi 2013: 86). Informanttien valinnassa kiinnitettiin huomiota informanttien työvuosiin toimintaterapeuttiopettajina: kuinka monta vuotta ja missä helsinkiläisessä toimintaterapeutteja kouluttavassa paikassa henkilö

työskenteli tai oli työskennellyt. Lisäksi Metropolia ammattikorkeakoulun toimintaterapeuttiopettajilta kysyttiin suullisesti, ketkä olisivat sopivia informantteja tutkielmaa varten. Tämä mahdollisti sen, että tavoitettiin henkilöitä, joita ei ehkä muuten olisi saatu yhteyttä.

Koska käytössä oli rajallinen määrä ajallisia resursseja, informanttien enimmäismäärä rajattiin seitsemään kappaleeseen. Tutkielman tarkoituksena ei ollut tuottaa yleistettävissä olevaa tietoa, vaan tarkoituksena oli keskittyä Helsingin alueella työskentelevien tai työskennelleiden toimintaterapeuttiopettajien kokemuksiin muutoksista, joita koulutusohjelmassa on tapahtunut. Kun tilastollisten yleistysten sijaan pyritään saamaan tietoa paikallisesta ilmiöstä tai ymmärtämään jotakin tapahtumaa syvemmin, informanttien lukumääräksi riittää muutama henkilö (Hirsjärvi, Hurme 2010: 59). Seitsemän informanttia oli määrä, jossa oli huomioitu mahdolliset informantin roolista kieltäytyjät.

4.2 Lomakehaastattelu

Aineistonkeruumenetelmäksi valikoitui ryhmämuotoinen teemahaastattelu. Koska tutkielmaa varten käytettävä aika oli suhteellisen lyhyt, haluttiin, että haastattelutilanteessa on jo valmiiksi muutamia teemoja, joita ryhmäläiset käsittelevät. Mahdollisia teemahaastattelun teemoja kartoitettiin lomakehaastattelulla, joka toteutettiin verkkokyselynä Survey Monkey –työkalulla. Kyselyn toteutustapa pohdittiin: kannattiko kysely toteuttaa paperiversiona vai Internet-kyselynä? Paperisen kyselyn täyttö on vastaajan kannalta helppoa, sillä sen täyttämiseen ei vaadita atk-osaamista tai laitteita. Juhani Aaltola ja Raine Valli (2010) ohjeistavat kiinnittämään huomiota Internet-kyselyn soveltuvuutta kohderyhmälle: esim. nuoret vastaavat Internet-kyselyihin iäkkäämpiä mieluummin (Aaltola – Valli 2010: 113).

Oletettiin, että jokaisella informantilla on mahdollisuudet ja valmiudet täyttää lomakehaastattelu verkkoympäristössä, joten lomahaastattelu toteutettiin Internet-kyselynä. Paperiversiona toteutetun lomakehaastattelun palauttaminen koettiin haastavana ja hitaana, toisin kuin Internet-kyselyn, jossa vastaus palautui välittömästi yhdellä napin painalluksella. Kyselyn laadinta Survey Monkey –työkalulla oli helppoa: kysymykset kirjoitettiin ohjelmaan, jolloin vastauksille ilmestyi valmiit tekstikentät. Kyselyyn vastanneiden seuranta oli ohjelman avulla helppoa, sillä kyselyn laatijan sähköpostiin tuli ilmoitusviesti aina uuden vastauksen jälkeen. Lomakkeen toimivuutta testattiin eri verkkoselaimilla ja useilla eri tietokoneilla. Ennen kuin lomakehaastattelu lähetettiin infor-

manteille, sen ymmärrettävyyttä ja selkeyttä testattiin lähettämällä lomakehaastattelu tutkielman ulkopuoliselle henkilölle.

Tutkielman seitsemälle informanttiehdoille lähetettiin sähköpostilla kirjallinen haastattelupyyntö ja tiedote opinnäytetyön tavoitteesta sekä tarkoituksesta (ks. liite 1). Kun informantit olivat ilmoittaneet halukkuutensa haastateltaviksi, heille kerrottiin lomakehaastattelun käyttötarkoitus, lähetettiin ohjeistus lomakehaastattelun täyttämisestä ja alustava tiedote tulevasta ryhmämuotoisesta teemahaastattelusta sekä linkki lomakehaastattelun täyttämiseen (ks. liite 2). Haastattelupyyntöihin ja tiedotteisiin liitettiin tutkielman tekijöiden nimet ja yhteystiedot, joista sai tarvittaessa lisätietoja tutkielmaan liittyen.

Lomakehaastattelu aloitetaan usein taustakysymyksillä, joita ovat esim. sukupuolta, ikää ja koulutusta koskevat kysymykset. Seuraavaksi vuorossa ovat helpot kysymykset, joiden tarkoituksena on johdatella vastaaja haastavampiin kysymyksiin. (Aaltola – Valli 2010: 104 – 105.) Koska lomakehaastattelu oli tarkoitettu kartoittavaksi kyselyksi varsinaista teemahaastattelua varten, vastaajan ikää tai sukupuolta koskevat kysymykset eivät olleet oleellisia. Lomakehaastattelun haluttiin olevan mahdollisimman lyhyt ja selkeä, jotta siihen vastaaminen olisi mahdollisimman motivoivaa (ks. liite 3).

Lomakkeen ensimmäisenä kohtana ja samalla taustakysymyksenä pyydettiin kertomaan lyhyesti vastaajan taustasta toimintaterapeuttikoulutuksen parissa. Tämän katsottiin olevan tarpeeksi yksinkertainen ja helposti vastattavissa oleva kysymys, joten se oli perusteltua laittaa lomakkeen alkuun. Lomakehaastattelun toinen kohta oli lomakkeen ainoa täysin strukturoitu kysymys, johon vastaaja valitsi kolmesta vaihtoehdosta ”kyllä”, ”ei” tai ”en osaa sanoa”. Kohdassa kysyttiin onko vastaajan mielestä toimintaterapeuttikoulutuksessa tapahtunut muutoksia vuosina 1970 – 2014. Tutkielmaa tehdessä oli tärkeä pitää mielessä, ettei voi tehdä oletuksia vastaajan puolesta. Tämän vuoksi oli tärkeää ottaa selvää, kokiko vastaaja, että toimintaterapeuttikoulutuksessa on tapahtunut muutoksia. Yksinkertainen kysymys johdatteli vastaajan ajatuksia yksityiskohteisempiin kysymyksiin. Kolmannessa kohdassa vastaajaa pyydettiin listaamaan kolme ensimmäisenä mieleen tulevaa muutosta, joita toimintaterapeuttikoulutuksessa on tapahtunut. Neljännessä kohdassa vastaajaa kehoitettiin kuvailemaan edellisessä kohdassa listattuja muutoksia ja viidennessä kohdassa kuvailemaan muutoksiin liittyviä kokemuksia. Koska kyseessä oli teemahaastattelun teemoja kartoittava kysely, lomakkeen informanttia ei edellytetty vastaamaan lomakkeen jokaiseen kohtaan.

Kaikki seitsemän informanttia vastasivat lomakehaastatteluun. Hyvään vastausprosenttiin vaikutti se, että suurinta osaa informanteista oli mahdollista muistuttaa henkilökohtaisesti lomakkeen täyttämistä. Osallistujat kertoivat olevansa motivoituneita osallistumaan haastatteluun, sillä he kokivat aiheen itselleen tärkeäksi.

Koska lomakehaastattelun tarkoitus oli olla pääasialliseen tiedonkeruumenetelmään, ryhmämuotoiseen teemahaastatteluun, valmentava väline, lomakehaastattelun tulokset analysoitiin melko suurpiirteisesti. Lomakehaastatteluista koottiin lista informanttien nimeämistä toimintaterapeuttikoulutuksessa tapahtuneista muutoksista (ks. taulukko 1).

Taulukko 1. Informanttien lomakehaastattelussa mainitsevat toimintaterapeuttikoulutuksessa tapahtuneet muutokset

Toimintaterapeuttikoulutuksessa tapahtuneita muutoksia
- Yhteiskunnan muuttuminen – meidän on muututtava sen mukana
- Koulutus muuttunut opistotasoisesta amk-tasoiseksi
- Opiskelijat muuttuneet, uudet sukupolvet
- Opinnoissa enemmän työelämäprojekteja
- Enemmän monenlaisia opintoja
- Harjoittelupaikkojen saanti vaikeutunut
- Työelämäyhteistyö lisääntynyt
- Henkilöstö ja opiskelijat mukana hankkeissa
- Osaamista myydään täydennyskoulutuksena ja yrityskohtaisena koulutuksena
- Opettajakunta monialaista ja heterogeenista
- 70-luvulla yhteiskunnallisesti kriittisempi näkökulma opetuksessa, nyt fokus on enemmän toimintaterapian sisällä
- Organisaation muoto muuttunut Helsingin Sairaanhoidon opistosta ammattikorkeakoulu Stadiaksi ja siitä ammattikorkeakoulu Metropoliksi
- Opetussuunnitelman jatkuva muuttuminen
- Opiskelijoiden ikä nuorentunut
- Teemapohjainen opetussuunnitelma
- Oppijan polku opetussuunnitelmassa 2014
- Peruskouluopetuksen kansallinen muutos
- Opettajakoulutuksen aloittaminen

4.3 Ryhmämuotoinen teemahaastattelu

Haastattelu on suosituimpia tiedonkeruumuotoja ja se sopii joustavuutensa vuoksi moniin erilaisiin tutkimustarkoituksiin. Haastattelua käytetään silloin, kun halutaan korostaa ihmistä tutkimustilanteessa subjektina – merkityksiä luovana ja aktiivisena osapuolena. (Hirsjärvi – Hurme 2010: 34 - 35.) Teemahaastattelun tarkoituksena on löytää merkityksellisiä vastauksia tutkimuksen tarkoituksen, ongelmanasettelun tai tutkimustehtävän mukaisesti. Vaikka haastattelutilanteessa ei ole oleellista esittää tarkkoja kysymyksiä, on tärkeää, että etukäteen valittuja teemoja on mietitty etukäteen. Teemojen tulee myös perustua tutkimuksen viitekehykseen (Tuomi – Sarajärvi 2013: 75.) Teemahaastattelu on puolistrukturoitu haastattelumenetelmä, jossa jokaista haastateltavaa yhdistävä tekijä on haastattelun aihepiiri (Hirsjärvi – Hurme 2010: 48). Teemahaastattelussa esitetyt kysymykset voivat vaihdella puoliavoimista avoimiin kysymyksiin (Tuomi – Sarajärvi 2013: 77). Teemahaastattelun eteneminen keskeisten teemojen mukaan edesauttaa informanttien oman äänen kuuluvaksi tulemisen tutkijan äänen sijaan (Hirsjärvi – Hurme 2010: 48).

Ryhmämuotoisen teemahaastattelun sanotaan olevan enemmänkin keskustelua, jossa kommentointi on spontaania ja tutkittavasta ilmiöstä tuotetaan monipuolista tietoa. Haastattelijan kysymykset osoitetaan haastateltaville yhtä aikaa, mutta tarvittaessa kysymykset voidaan osoittaa yksittäisille ryhmän jäsenille. (Hirsjärvi – Hurme 2010: 61; Liamputtong 2011: 31.) Ryhmämuotoisen haastattelun etuja ovat nopea tiedonsaanti usealta informantilta yhtäaikaisesti ja kustannustehokkaasti (Hirsjärvi – Hurme 2010: 63). Teemahaastattelun keskustelunomaisuudesta johtuen haastateltavalle tarjoutuu mahdollisuus tuoda esiin omia mielipiteitään ja kokemuksiaan (Aaltola – Valli 2010: 27–28).

Usein ryhmämuotoiseen teemahaastatteluun valikoituu homogeeninen ryhmä ihmisiä, joilla on jotain yhteistä, mikä kiinnostaa tutkijaa. Usein sanotaan, että tämä helpottaa myös avoimemman keskustelun muodostumista. Ryhmämuotoisen haastattelun onnistumisen kannalta on olennaista, että osallistujilla on joko samankaltainen kulttuurinen tai sosiaalinen tausta tai kokemuksia samasta aiheesta. (Liamputtong 2011: 34–35.)

Tässä tutkielmassa kaikkia informanteja yhdistävä tekijä oli toimintaterapeuttiopettajana työskenteleminen Helsingin alueella. He kaikki jakoivat kokemuksen toimintaterapeuttiopettajuudesta. Teemahaastattelun tarkoituksena oli kartoittaa informanttien ko-

kemuksia toimintaterapeuttikoulutuksessa tapahtuneista muutoksista. Haastattelun teemat tulivat lomakehaastattelusta. Haastattelu toteutettiin ryhmämuotoisena, sillä se oli ajankäytöllisesti hyödyllisintä. Yksilömuotoisesta teemahaastattelusta olisi mahdollisesti selvinnyt yksityiskohtaisempaa tietoa, mutta samalla analysoitavan materiaalin määrä olisi kasvanut huomattavasti. Ryhmähaastatteluun kuuluva vuorovaikutuksellisuus oli kiehtova elementti, joka yhdistettynä ajankäytöllisiin syihin vahvasti päätöksen toteuttaa teemahaastattelu ryhmämuotoisena.

4.3.1 Teemahaastattelun suunnittelu ja toteutus

Lomakehaastatteluun vastanneille informanteille lähetettiin sähköinen haastattelukutsu (ks. liite 4), jossa kerrattiin opinnäytetyön aihe, tarkoitus, haastatteluajankohta ja paikka. Kutsussa mainittiin myös haastattelun videoinnista sekä siitä, ettei haastattelu vaahtunut informanteilta ennakoivaltautumista.

Vaikkei teemahaastattelua varten tarvitse laatia tarkkoja kysymyksiä, on pohdittava, millaisia päätelmiä aineistosta tehdään. Kysymyslistan sijaan suunnitteluvaiheen oleellisin osa on haastattelurungon suunnittelu teemojen mukaan. Haastattelijoiden on mietittävä, mitkä ilmiöön liittyvät teemat ovat tutkimuksen kannalta oleellisia. (Hirsjärvi – Hurme 2010: 66). Tutkielman teemahaastattelurunko muodostui teemoista, jotka nousivat esiin informanteille lähetetystä lomakehaastattelusta. Osana haastatteluun valmistautumista perehdyttiin toimintaterapeuttikoulutuksen syntyyn ja kehittymiseen Helsingin seudulla, sillä tutkittavan aiheen taustat oli hyvä tuntee. Koska tavoitteena oli saada tietoa nimenomaan toimintaterapeuttiopettajien kokemuksista koulutusohjelmassa tapahtuneista muutoksista, teemojen sisältöä rajattiin siten, että keskustelua syntyisi jo tiedettyjen faktojen, esimerkiksi koulutusohjelman muuttoihin liittyvien vuosilukujen, sijaan informanttien kokemuksista.

Teemahaastattelua varten laadittiin haastattelurunko, jonka pohjana toimivat lomakehaastattelusta saadut teemat. Aaltolan ja Vallin (2010) toimittamassa kirjassa annetaan haastattelurungon tekemiseen kolme tapaa: yksi tapa on muokata teemat intuition perusteella, toinen tapa on etsiä teemat kirjallisuudesta ja kolmas tapa on johtaa teemat teoriasta (Aaltola – Valli 2010: 35). Tavoitteena oli selvittää jokaista teemaa käsittelemällä informanttien kokemuksia, joita on syntynyt toimintaterapeuttikoulutuksessa tapahtuneista muutoksista. Teemahaastattelurungon suunnittelussa yhdisteltiin jokaista Aaltolan ja Vallin mainitsemaa vaihtoehtoa: tutustumalla toimintaterapeuttikoulutuksen

vaiheita käsitteleviin teksteihin saatiin haastattelun teemoista rajattua pois jo tiedettyjä aihealueita, joita olivat esimerkiksi organisaatiomuutoksiin liittyvät vuosiluvut ja eri vuosien opetussuunnitelmien sisällöt. Intuitio oli oleellinen tekijä pohdittaessa mistä lomakehaastattelussa esille tulleista ilmiöistä nousisi monipuolista vuoropuhelua aiheeseen liittyvistä kokemuksista.

Lomakehaastattelun perusteella muodostuneesta listasta valittiin neljä pääteemaa, joihin liittyvistä kokemuksista informanttien haluttiin keskustelevan teemaahaastattelussa. Pääteemat olivat 1) koulutuksen muuttuminen opistotasoisesta tutkinnosta ammattikorkeakoulutasoiseksi tutkinnoksi, 2) opetussuunnitelman jatkuva muuttuminen, 3) työelämäyhteistyön lisääntyminen, ja 4) muuttuneet opiskelijat. Osa valituista pääteemoista oli sellaisia, jotka olivat nimettynä muutoksiksi useamman kuin yhden informantin haastattelulomakkeessa. Osa pääteemoista valittiin listalta intuition perusteella. Haastattelun pääteemat pyrittiin valitsemaan siten, että niihin pystyi sisällyttämään mahdollisimman monta informanttien lomakehaastattelussa mainitsemaa muutosta.

Haastattelurunko (ks. liite 5) sisälsi käsiteltävien teemojen lisäksi tukisanoja ja -kysymyksiä, joiden avulla haastattelija seurasi, että keskustelu pysyi haluttujen teemojen ympärillä. Haastattelurunkoa suunnitellessa hyödynnettiin Aaltolan ja Vallin (2010) kirjoittamaa ohjeistusta teemarungon laadintaan. He kirjoittavat kolmentasoisista teemoista, joita ovat laajat teemat, teemoja pienemmiksi pilkkovat ja tarkentavat apukysymykset sekä yksityiskohtaiset kysymykset, joita hyödynnetään silloin, jos vastauksia ei ole saatu aiempien kysymysten perusteella. (Aaltola – Valli 2010: 38.)

Hirsjärvi ja Hurme (2010) mainitsevat neljä käytännön järjestelyihin liittyvää asiaa, jotka on syytä ottaa huomioon teemaahaastattelun suunnittelussa. On pohdittava haastattelun ajankohta, paikka, likimääräinen kesto ja haastattelun välineistö. (Hirsjärvi – Hurme: 73.) Koska suurin osa haastatteluun osallistuvista informanteista oli virka-aikana työtä tekeviä opettajia, haastattelun ajankohdaksi valittiin viikon keskellä oleva arkipäivä. Sopivan ajankohdan selvittämistä varten selvitettiin opettajien aikatauluja, ja valittiin päivä, jolloin suurimmalla osalla opettajista oli yhteistä vapaata. Haastattelupaikaksi valittiin Metropolia ammattikorkeakoulun luokkatila, jossa oli tarpeeksi tilaa järjestää haastattelu ja mahdollisuus toteuttaa kahvitus. Pohdimme, että informantit tulisivat varmimmin paikalle, kun haastattelu järjestettiin siellä, missä suurin osa informanteista työskenteli: informanttien ei tarvinnut erikseen siirtyä paikasta toiseen työpäivän aikana osallistuakseen haastatteluun.

Jotta haastateltaviin saa hyvän kontaktin, on haastattelupaikan oltava rauhallinen ja turvallinen (Hirsjärvi – Hurme 2010: 74). Tämän vuoksi lukittava luokkatila oli kokonaisuutta ajatellen paras mahdollinen haastattelupaikka. Tila oli suurimmalle osalle informanteista tuttu, joka loi haastattelua varten turvalliset puitteet. Haastattelun kestoksi suunniteltiin ensin Hirsjärven ja Hurmeen (2010) suosittelemaa 1,5 – 2 tuntia (Hirsjärvi – Hurme 2010: 74). Kahden tunnin ryhmähaastattelun purku ja aineiston analysointi olisi kuitenkin ollut opinnäytetyöhön varattuun aikaan nähden liian työläs, joten haastattelu päätettiin toteuttaa tunnin mittaisena.

Haastattelua varten tarvittavasta välineistöstä tehtiin lista. Haastattelu tallennettiin videolle, jotta aineiston litterointi oli helpompaa: kun haastateltavia oli useampi, videolta sai nauhuria helpommin selvää kuka informanteista on vastausvuorossa. Haastattelu äänitettiin varmuuden vuoksi myös sanelukoneelle, jotta haastattelumateriaalista saatiin varmuuskopio. Haastattelun kulku hahmoteltiin etukäteen paperille, jolloin saatiin muistilista haastatteluun liittyvistä tapahtumista (ks. liite 7). Haastattelijoiden roolit jaettiin siten, että yksi haastattelijosta toimi päähaastattelijana: hän istui informanttien kanssa saman pöydän ääressä, esitti kysymyksiä ja huolehti, että keskustelu pysyi haluttujen teemojen sisällä. Toinen haastattelijaksi oli sivummalla ja vastasi haastattelun videoinnista ja esitti tarvittaessa lisäkysymyksiä (ks. liite 6).

Istumajärjestyksellä on vaikutusta haastattelun onnistumiseen, ja on tärkeää, että kaikki haastattelun osapuolet näkevät toistensa ilmeet (Hirsjärvi – Hurme 2010: 91). Haastattelu toteutettiin soikean pöydän ympärillä, jossa haastateltavat asettuivat puolikaaren muotoon siten, että haastateltavien kasvot olivat kameraa kohti. Haastattelijan paikka oli osoitettu valmiiksi, mutta haastateltavat valitsivat istumapaikkansa itse. Haastattelua edelsi kahvitteletyhetki, jonka aikana informantit vaihtoivat kuulumisia ja orientoituivat tilaisuuteen.

Ennen haastattelun aloittamista informanteille kerrattiin opinnäytetyön aihe ja tavoitteet, sekä kerrottiin haastattelun kulku, aikataulu ja haastattelijoiden roolit. Suostumuslomakkeilla pyydettiin informanttien suostumusta haastattelun videointiin ja haastattelumateriaalin säilyttämiseen toimintaterapian koulutusohjelman arkistoissa muita opinnäytetöitä tai vastaavia tutkimuksia varten (ks. liite 8). Haastattelun pääteemat oli kirjoitettu fläppitaululle, jolloin informanttien oli helpompi orientoitua haastatteluun.

5 Kokemusten käsitteellistäminen

Aineiston analysoinnin tavoitteena on luoda ilmiöstä sanallisesti selkeä ja teoreettinen kokonaisuus. Teemahaastattelusta saatu aineisto analysoitiin aineistolähtöistä analyysiä mukaillen. Absoluuttisesti aineistolähtöistä tutkimusta on vaikea toteuttaa jo siksi, että havainnot ovat yleisesti hyväksytyyn ajatuksen mukaan teoriapitoisia. Ei siis ole olemassa objektiivisiä havaintoja, sillä esimerkiksi käytetyt käsitteet ja menetelmät ovat tutkijan asettamia ja vaikuttavat tuloksiin. (Tuomi – Sarajärvi 2013: 96.) Tunteet ja intuitio ovat keskeisiä asioita kokemuksen ymmärtämisessä (Perttula – Latomaa 2009: 156). Näin ollen ei voida määritellä yleispätevää ohjeistusta, kuinka kokemuksia tulkitaan.

Aineiston analyysin ensimmäinen vaihe on litterointi, jossa puhuttu aineisto muutetaan kirjalliseen muotoon. Litteroinnin toteutustapaan vaikuttaa se, minkälaista analyysiä aineistoon sovelletaan. (Aaltola – Valli 2010: 42.) Litterointi tehtiin ryhmämuotoisesta teemahaastattelusta videonauhan perusteella tekstinkäsittelyohjelmaan kirjoittaen. Informanttien puheet litteroitiin sanatarkasti ilman painotuksia, taukoja tai äännähdyksiä. Opinnäytetyön tutkittavan ilmiön luonteen takia ei ollut oleellista keskittyä informanttien tapaan puhua, sillä tavoitteena oli syventyä haastateltavien kokemuksiin. Tärkeintä ei ollut miten informantit puhuivat, vaan mitä he kertoivat.

Litteroinnin jälkeen edettiin aineiston analysoinnin kolmivaiheisen prosessin mukaan, jossa aineisto redusointiin, klusteroitiin ja abstrahoitettiin. Litteroitu materiaali tulostettiin ja luokiteltiin teemahaastattelun teemojen mukaisesti leikkaa-liimaa -menetelmällä isoille posteripapereille. Posteripaperit oli jaettu luokkiin, jotka nimettiin teemahaastattelun pääteemojen mukaan: 1) koulutuksen muuttuminen opistotasoisesta tutkinnosta ammattikorkeakoulutasoiseksi tutkinnoksi, 2) opetussuunnitelman jatkuva muuttuminen, 3) työelämäyhteistyön lisääntyminen, ja 4) muuttuneet opiskelijat. Asiat, jotka eivät kuuluneet ennalta suunniteltuihin teemoihin, nimettiin ”muut teemat” – ryhmäksi.

Aineiston redusoinnissa litteroidun haastatteluaineiston ilmaukset pelkistetään (Kananen 2008: 94). Lisäksi aineistosta karsitaan opinnäytetyölle epäolennainen materiaali pois. Pääteemoittain luokitelluista alkuperäisistä ilmauksista pelkistettiin alkuperäisen

ilmauksen ydin kirjoittamalla pelkistetty ilmaus posterilla olevien alkuperäisten ilmauksien viereen (ks. taulukko 2).

Taulukko 2. Esimerkki opetussuunnitelmien jatkuvaan muutokseen ja työelämäyhteistyöhön liittyvien alkuperäisten ilmauksien pelkistäminen

Alkuperäinen ilmaus (Teemasta opetussuunnitelmien jatkuva muuttuminen)	Pelkistetty ilmaus (Teemasta opetussuunnitelmien jatkuva muuttuminen)
Mulla on sellanen yks vaihe, että mä siirryin kliiniseen työhön, olin pari vuotta. Yks oli, että mä en ymmärtänyt, mä en jaksanut sitä hommaa, että muuttuu niin paljon koko ajan.	Jatkuva muutos väsyttää
Mun mielestä, jos mä teen itse niinku, niin se tunne, että kun meillä on mahdollisuus lähteä ammatin tarpeista lähtien tekemään muutoksia, niin silloin se on musta tuntunut mielekkäältä. Mut meillä on muutama muutos, mitkä meillä on määriteltä niistä rakenteista, niin se on tuntunut ensin tekemällä tehdyiltä, niinkun semmoselta taakalta.	Rakenteista tulevat muutokset taakkoja
Et joskus tuntuu, että muutosta muutoksen vuoksi, että kaikki pitää niin kuin väkisin jonkun verran muuttaa, jotta se ois taas uusi.	Muutoksen tekeminen muutoksen vuoksi väkinäistä
Alkuperäinen ilmaus (Teemasta työelämäyhteistyö)	Pelkistetty ilmaus (Teemasta työelämäyhteistyö)
Kävin läpi jotain vanhaa työsuunnitelmaa. siinä oli ihan erilailla kun silloin pysty menee itsekkin puoleks päiväks kentälle ja seuraamaan kuinka opiskelija tekee sen asiakkaan kanssa vaikka jotain päivittäisten toimintojen harjoittelua tai jotain muuta. Sä voit niinku antaa suoran palautteen opiskelijalle. Se oli luksusta	Aikaa vuorovaikutukseen opiskelijan ja ohjaavan opettajan välillä
Ja sitten vielä se yhteistyö työelämän kanssa. Se kapeutuu, koska se on ollut niin hienoa kun on pystynyt vähän jalkautumaan sinne ja kuulemaan mistä siellä puhutaan ja mikä on aktuaalia. Se ravitsee omaa opettajuutta.	Yhteistyö työelämän kanssa ravitsee opettajuutta

Klusteroinnissa pelkistetyistä ilmauksista etsitään yhteneväisyyksiä ja eroavaisuuksia, ja niistä muodostetaan kokonaisuuksia, eli alaluokkia (Tuomi, Sarajärvi 2013: 109). Jokaisesta neljästä teema-alueesta sekä muut teemat –osiosta muodostettiin omat alaluokkaryhmät (ks. taulukko 4).

Taulukko 4. Esimerkki alaluokkien muodostamisesta pelkistetyistä ilmauksista

Pelkistetty ilmaus	Alaluokka
Jatkuva muutos väsyttää	Negatiiviset kokemukset
Rakenteista tulevat muutokset taakkoja	
Muutoksen tekeminen muutoksen vuoksi väkinäistä	
Aikaa vuorovaikutukseen opiskelijan ja ohjaavan opettajan välillä	Kokemukset vuorovaikutuksesta
Yhteistyö työelämän kanssa ravitsee opettajuutta	

Alaluokkien muodostamista helpotti työskentely rajatusti pääteemojen sisällä. Klusterointivaihe on osa abstrahointia, eli käsitteellistämistä. Abstrahoinnissa muodostetaan teoreettinen käsitteistö erottamalla oleellinen tieto epäoleellisesta (Kananen 2008: 94.) Aineiston analysointi lopetettiin alaluokkien muodostamiseen, sillä alaluokat antoivat opinnäytetyön ilmiöstä, toimintaterapeuttikoulutuksessa tapahtuneiden muutoksen kokemisesta, tarvittavan tiedon.

6 Muutosten kokemukset toimintaterapeuttikoulutuksessa

Ryhmämuotoiseen teemahaastatteluun kutsuttiin seitsemän lomakehaastatteluun vastannutta informanttia, joista viisi osallistui haastatteluun. Teemahaastattelussa käsiteltiin lomakehaastattelun avulla valikoituneita teemoja, joita olivat muutos opistotasoisesta tutkinnosta ammattikorkeakoulutasoiseksi tutkinnoksi, opetussuunnitelman jatkuva muuttuminen, työelämäyhteistyön lisääntyminen ja muuttuneet opiskelijat.

Kokemukset kansainvälistymiseen ja verkostoitumiseen liittyvissä muutoksissa olivat selkeästi hahmotettavissa teemahaastattelusta. Informantit pohtivat toimintaterapian koulutusohjelmassa tapahtuneista muutoksista tulevia positiivisia ja negatiivisia kokemuksia, esimerkiksi opetussuunnitelman muuttumisen suhteen. Teemahaastattelussa ilmeni neljän ennalta suunnitellun pääteeman lisäksi teemoja, joita pidettiin tärkeänä ottaa mukaan opinnäytetyöhön. Näitä teemoja olivat muutokset toimintaterapeutin työnkuvassa, maisteritutkinnon tärkeys ja kansainvälisyys sekä sen merkitys toimintaterapeuttikoulutuksessa. Mitä muutoksen kokemukseen tulee, informantit totesivat muutosten tulleen välillä hyvinkin nopealla tahdilla. Informantit kertoivat, että vallitsevien olosuhteiden puitteissa pyritään parhaaseen mahdolliseen ratkaisuun.

6.1 Opistosta ammattikorkeakouluksi

Opistotasaisen koulutuksen muuttuessa ammattikorkeakoulutasoiseksi tutkinnoksi informantit mainitsivat kokemukset kansainvälisyyden merkityksestä. Aineistosta ilmeni kansainvälisyyden kuuluneen jo opistotasoiseen toimintaterapeuttikoulutukseen. Informanttien mukaan muutos ammattikorkeakouluksi lisäsi kansainvälisyyttä ja sen mahdollisuuksia: Suomi sai kansainvälistä tunnettavuutta toimintaterapian alalla. Lisäksi kaikille ammattikorkeakouluille myönnettiin Erasmus-apurahaa, jonka avulla kansainväliset opiskelijavaihdot helpottuivat myös silloisessa Helsingin ammattikorkeakoulu Stadiassa.

Informanttien kokemusten mukaan moniammatillisuutta oli jo opistotasaisen toimintaterapeuttikoulutuksen aikana. Informantit kertoivat moniammatillisuuden korostuneen ammattikorkeakouluperustaiseen koulutukseen siirryttäessä.

Ammattikorkeakoulutuksen alkamisen myötä aiemmin tehdyt seminaarityöt muuttuivat opinnäytetöiksi. Informanttien mukaan opiskelijat tekivät Helsingin Sairaanhoidon oppilaitoksessa seminaarityöt omalla ajallaan, kun taas ammattikorkeakoulutuksen alkaessa 15 opintopisteen arvoisille opinnäytetöille varattiin aikaa lukujärjestyksestä. Opinnäytetöihin liittyvistä muutoksista informantit mainitsivat opinnäytetöiden yhteyden työelämään: ammattikorkeakoulussa jokaisella opinnäytetyöllä oli oltava työelämäyhteistyökumppani, jolle työtä tehtiin. Informantit kertoivat, kuinka sopeutuminen ammattikorkeakouluksi muuttumiseksi vaati oman aikansa. Käytännöt muuttuivat ja esimerkiksi ammattikorkeakoulun opinnäytetyö koettiin erilaisena kuin Helsingin Sairaanhoidon oppilaitoksessa tehty seminaarityö:

6.2 Opetussuunnitelmien jatkuva muuttuminen

Opetussuunnitelmien jatkuvasta muuttumisesta puhuttaessa informanttien näkemykset jakautuivat selkeästi negatiivisiin ja positiivisiin. Informantit kokivat, että tasapainon löytäminen koulutusohjelmasta ja koulutusohjelman ulkopuolelta tulevien vaatimusten välille oli vaikeaa. Koulutusohjelman ulkopuolelta tuleviksi vaatimuksiksi nimettiin esimerkiksi se, kuinka oppilaitoksen tarjoamien opintojen sisältöön puututaan. Uusien opintojen lisääminen opetussuunnitelmaan tarkoittaa sitä, että jo olemassa olevia opintoja täytyy karsia.

Nyt näyttää siltä, että sieltä kovasti tulee tämä yrittäjyysohjelma ja niitä meidän täytyisi lisätä. Meidän opetussuunnitelma on nyt katsottu ja sitä on liian vähän. No, mitäs sitten otetaan pois?

Informantit kokivat koulutusohjelman ulkopuolelta tulevat opetussuunnitelmaan liittyvät päätökset epäilyttävinä. Esimerkiksi innovaatio-opinnot lisättiin koulutusohjelman opintosuunnitelmaan koulutusohjelman ulkopuolisen tahon määräyksestä.

..ja se oli ihan kauheeta! Mitä me jätetään pois, mitä on nää innovaatio-opinnot, mihin tällaista tarvitaan?

Informantit kokivat opintosuunnitelman jatkuvan muuttumisen väsyttävänä. Jos opetussuunnitelman muutospäätökset tulevat muualta kuin ammatin tarpeesta, ne koettiin taakkoina.

Mulla on sellanen yks vaihe, että mä siirryin kliiniseen työhön, olin pari vuotta. Yks oli, että mä en ymmärtänyt, mä en jaksanut sitä hommaa, että muuttuu niin paljon koko ajan.

Et joskus musta tuntuu, että muutosta muutoksen vuoksi, että kaikki pitää niin kuin väkisin jonkun verran muuttaa, jotta se ois taas uusi.

Informanttien mukaan raha ei saa olla määrittävä tekijä opetussuunnitelmaa tehdessä. Jos ryhmäkokoja kasvatetaan ja moniammatillisuutta lisätään säästöyihin vedoten, on suunta informanttien mielestä väärä.

..nythän meillä se oikeastaan pahimmillaan näyttäytyy sillä suuremmat ryhmäkoot, enemmän opiskelijoita auditorioon kaikki yhtä aikaa, yhteisluentoja, yhteisopetusta, ja jos se on se syy miksi laitetaan monialaista, niin se on mun mielestä väärä.

Informantit kokivat, että muutoksia on ollut nopeaan tahtiin eikä muutosten välillä ole pysähdytty ja pohdittu, mitä tehdyllä muutoksella on saatu aikaiseksi. Koettiin, että jatkuvien muutosten ja kiireen keskellä informantit kaipasivat enemmän aikaa muutoksen ymmärtämiseen.

..vaan sit jo rynnätään ilman sellaista väliaika-arviointia jo seuraavaa muutosta kohti, niin se on tuntunut niin kuin hölmöläisen hommalta, niin kuin sellaista tilkkutäkkiä olisi tehty, jossa reikiä vaan riittää taikka noilla säkeillä viety valoa johonkin ikkunattomaan taloon, tai jotain.

Informantit kokivat eri maiden opiskelijoiden yhteiset opinnot positiivisena mutta työläänä asiana. Isotöiseksi informantit kuvasivat sitä, että eri koulutusohjelmien opettajat saadaan ymmärtämään innovaatio-opintojen merkityksen. Informanttien kokemusten mukaan Metropolian toimintaterapeuttikoulutus on tänä päivänä tunnettu Euroopan laajuisesti hyvistä innovaatio-opinnoista.

Sit me saatiin nää kymmenen opintopisteen innovaatio-opinnot, nii siinä oli yks kauheen iso vaikutaja ollut toi rehtori Riitta Konkola, joka on toimintaterapeutti, joka osas niinku jotenkin vaatia ja nähdä, että täytyy olla.

Informanttien mukaan innovaatio-opinnot ovat muualla Euroopassa uusi asia monille yliopistoille. Informantit kokivat, että Metropolia ammattikorkeakoululla voisi olla innovaatio-opintokokemuksensa vuoksi paljon annettavaa muille Euroopan maille.

Opintosuunnitelman muuttuminen sai aikaan informanteissa myös onnellisuuden kokemuksia: informantit toivat esiin kuinka opettajan työhön sitoutuminen vaatii ymmärryksen muutoksen ajassa elämisen tärkeyden. Informantit pohtivat, tarpeellisuudesta:

..se muutos, niin niissä täytyisi olla jotenkin, että voi sitoutua ja olla niinku satsalla mukana, niin on jotenkin, että niistä täytyy löytää se viisaus, miksi muute-

taan ja onko nyt niin kun mitä kaikkea on tarpeen muuttaa. Vai onko tässä entisessä vielä jotain arvokasta, jota on hyvä siirtää eteenpäin.

Informantit toivat esiin, kuinka toimintaterapian teorian kehittyminen toi varmuutta opetussuunnitelmiin tehtäviin muutoksiin: toimintaterapian teoreettinen ajattelu kehittyi 1980-luvun loppupuolella ja toimintaterapiakirjallisuus lisääntyi.

..niin ne anto sitä varmuutta, kun tehtiin muutoksia ja sillain, että joku oli asian tutkinut tai ajatellu, niin me voitiin koulutusohjelman muutoksia tehdä vähän sen mukaisesti.

Jos opetussuunnitelmaan tehtyihin muutoksiin löytyi perusteet ammatin tarpeesta, informantit kokivat, että muutoksiin oli helpompi sitoutua ja ne tuntuivat mielekkäiltä. Vuonna 2011 tehty opetussuunnitelman muutos mainittiin positiivisena esimerkkinä tehdystä opetussuunnitelmamuutoksesta, sillä se sai alkunsa toimintaterapian koulutusohjelmasta itsestään. Metropolia ammattikorkeakoulun tasolla muutosta odotettiin tehtäväksi vasta vuotta myöhemmin. Opiskelijat otettiin mukaan muutoksentekoon haastattelemalla työelämän tarpeita. Opetussuunnitelman muuttuminen koettiin positiivisena, jos muutoksen motiivit tulivat suunnitellusti ammatin tarpeesta ja muutoksen tekoa varten oli järjestetty riittävästi aikaa.

Se tehtiin mun mielestä niin ku huolellisesti se muutos, että siitä mä niinku että tuli kauheen hyvä olo siitä. Sillon meillä oli aikaa miettiä mitä me tehdään. Ja me tehtiin kaks vuotta sitä opetussuunnitelmaa, kerrankin oli niin paljon aikaa, eikä vaan niin, että puolessa vuodessa lyödään, et se kiire, että annetaanko aikaa tehdä se kunnolla.

Informanttien mukaan toimintaterapiakoulutuksen opetussuunnitelmassa näkyi aiemmin diagnostinen ajattelutapa ja asiakkaan tilanteen ymmärtäminen ikävaiheittaisella katsauksella. Tällä hetkellä toimintaterapeuttikoulutuksessa painotetaan toimintaterapian mahdollisuuksia asiakkaalle ja työelämälle. Opetussuunnitelmissa tämä on otettu huomioon suuntaamalla toimintaterapiaopintoja sairaalamaailmasta muualle yhteiskuntaan. Informantit kokivat, että uusin opetussuunnitelma on selkeämpi kokonaisuus edelliseen opetussuunnitelmaan verrattuna. Uusinta opetussuunnitelmaa informantit kuvasivat positiivisella tavalla opiskelijälähtöiseksi, jossa opiskelijalla itsellään on iso vastuu oppimisestaan: opiskelija oppii tekemään itse asioita ja ottamaan niistä selvää.

6.3 Työelämänyhteistyö

Informantit toivat ilmi vuorovaikutuksen merkityksellisyyden niin suhteessa työelämään kuin opiskelijan ja opettajan välisen vuorovaikutussuhteen harjoittelun ohjaukseen liittyen. Koettiin, että nykyaikana esimerkiksi harjoittelun ohjauksessa ei ole enää riittävästi aikaa vuorovaikutussuhteen luomiseksi opettajan ja opiskelijan välillä. Ennen jalkauduttiin kentälle ja joskus vietettiin päivä opiskelijan käytännön harjoittelua seuraten ja ohjaten.

Kävin läpi jotain vanhaa työsuunnitelmaa. siinä oli ihan erilailla kun silloin pysty menee itsekin puoleks päiväks kentälle ja seuraamaan kuinka opiskelija tekee sen asiakkaan kanssa vaikka jotain päivittäisten toimintojen harjoittelua tai jotain muuta. Sä voit niinku antaa suoran palautteen opiskelijalle. Se oli luksusta.

Nykyään harjoittelupaikassa käydään maksimissaan kerran ohjaamassa opiskelijaa tai ohjaukikäynti korvataan puhelimitse. Tämä koettiin muutoksena huonompaan suuntaan. Koettiin, että harjoitteluohjauksen vähentyessä yhteydet työelämän kanssa kapeutuvat. Ennen saatiin paljon tietoa toimintaterapian sen hetkisestä tilasta ja aihepiireistä vieraillemalla opiskelijoiden harjoittelupaikoissa. Se koettiin opettajuutta tukevana.

Ja sitten vielä se yhteistyö työelämän kanssa. Se kapeutuu, koska se on ollut niin hienoa kun on pystynyt vähän jalkautumaan sinne ja kuulemaan mistä siellä puhutaan ja mikä on aktuaalia. Se ravitsee omaa opettajuutta.

Harjoitteluohjauksen väheneminen harmitti informantteja ja se koettiin tietynlaisena väärytenä niin opettajia kuin opiskelijaakin kohtaan. Ilmeni, että ohjaamiseen käytettäviä resursseja oli jouduttu supistamaan taloudellisiin säästötoimenpiteisiin vedoten.

..menneinä vuosina paljon enemmän resursseja ja siihen kans ruvettiin rahan takia resursseja tiputtamaan ja nyt se on niinku tosi minimissään et se on ollut semmonen itse koettu tai eettisesti ajattelen, että tarvis enemmän ohjausresursseja ja sitä opettajan ja opiskelijan yhteistä dialogia ja muuta ja siihenkun ei ollu mahdollisuutta, niin se on ehkä tuntunut sellaisena "väärytenä". Se on omaa niinkun ajattelua vastaan.

Informanttien mukaan tiiviit välit työelämän kanssa mahdollistavat tulevaisuudessakin harjoittelupaikkojen hankkimisen opiskelijoille. Jollei alalla toimineet tai toimivat opettajat olisi luoneet yhteyksiä työelämään, ei aikoinaan olisi ollut tarpeeksi harjoittelupaikkoja toimintaterapeuttiopiskelijoille. Yhteistyökumppanien tunteminen koettiin tärkeäksi myös muun verkostoitumisen kannalta katsoen.

Opinnäytetöihin liittyvät toimeksiannot koettiin merkittäväksi ja todella tärkeäksi työelämänyhteistyön osaksi läpi toimintaterapeuttikoulutuksen. Ennen ammattikorkeakouluksi

muuttumista seminaarityöt olivat sidottuina työelämän tarpeisiin. Koettiin tärkeänä, että työlle on tilaus ja se tehdään yhteistyössä todellisen toimijan kanssa.

Kaiken kaikkiaan aineistosta ilmeni, että yhteistyö työelämän kanssa on lisääntynyt vuosien varrella. Suureksi muutokseksi koettiin, että nykypäivänä oppilaitokseen ollaan yhteydessä ja pyydetään yhteistyötä, kun ennen oppilaitoksesta otettiin yhteyttä työelämään. Työelämä tarjoaa nykyään projekteja, joihin halutaan mukaan toimintaterapi-an opiskelijoita.

6.4 Muuttuneet opiskelijat

Aineistosta ilmeni, että opiskelu on muuttunut joustavammaksi: opinnoissa pyritään luomaan yksilöllisiä ratkaisuja ja opintopolkuja. Tähän on pyritty myös uusimmassa opetussuunnitelmassa. Kun opiskelija saa muokata omaa opintopolkuaan ja hänelle tarjotaan enemmän mahdollisuuksia opintojen suorittamiseen, hänen oma vastuunsa opiskelusta kasvaa.

..ei me pyritä kaikkeen joustaa, mutta niinku yksilöllisemmät opintopolut ja pyritään joissain tilanteissa tulee vastaan, et ennen oli paljon jäykempää, et se on tullu.

Mut että se mahdollistaminen enemmänkin ja siitähän tää usin opsi lähtee, että opiskelijat itse rakentaa kanssa sitä omaa oppimispolkuaan niin, mä itse tykkään henkilökohtaisesti että opiskelijalla on enemmän niitä polkuja. Ja vastuuta siitä.

Opiskelijan ja opettajan roolien koettiin muuttuneen vuosien varrella. Rooleja ei koettu enää toisistaan irrallisiksi: opettaja pyrkii kulkemaan opiskelijan rinnalla. Opettajan ja opiskelijan yhdessä tekemisen koettiin lisääntyneen. Opettaja toimii ohjaajana ja pohtii asioita yhdessä opiskelijan kanssa.

Se on ihanaa, että opettajan rooli on enemmän semmonen että hän ohjaa ja suunnannäyttäjää. Ja opiskelijat on tosi taitavia ja halukkaitakin tekemään ite. on niinku toki luento-opetusta ja semmosta, mutta sellanen et musta on älyttömän hienoo tehdä opiskelijoiden kanssa nyt töitä, että mä en semmoseen vanhan opettajan muottiin...

Informantit kokivat sukupolvien erot välillä suuriksi: he eivät pääse käsiksi uusien opiskelijoiden ajatusmaailmaan. Tämän informantit sanoivat tuntuvan osin hyvin vieraalta. Opettajien ja opiskelijoiden ajattelutavat koettiin erilaisina ja osa informanteista mainitsi opiskelijoiden ajattelutapojen ymmärtämisen haasteellisena.

Mä koen et ku on näit sukupolvien välisii eroi niin et mä en enää välttämättä tunne uusien opiskelijoiden maailmaa niin hyvin ku mä haluaisin, et mä ymmärtäisin sitä. Et mä menisin siihen mukaan.

Informantit kertoivat opiskelijoiden elävän nykyään pirstaleisempaa elämää kuin aikaisemmin. Tämä näkyy esimerkiksi siinä, että opiskelijat käyvät yhä useammin opiskelun ohessa töissä ja perustavat perheen. Opiskelijoiden kerrottiin olevan paljon nuorempia kuin toimintaterapeuttikoulutuksen alkutaipaleilla. Tämä koettiin toisinaan haastavana.

Niin se ajattelutapa, ei tiedä oikeen mistä narusta pitäis vetää kun on tän ikäsiä ihmisiä.. ..meil on ollu koulutusta y-sukupolvesta, me ollaan oltu vähän ymmällämme.

Opiskelijan ohjaamisessa koettiin tärkeänä opiskelijan innostaminen toimintaterapiasta ja sen mahdollisuuksista. Samalla tuli esille, että on tärkeää pyrkiä luomaan realistinen kuva toimintaterapeutin työstä jo opintojen alkuvaiheessa. Nämä asiat auttavat opiskelijaa tunnistamaan varhaisessa vaiheessa soveltuuko hän alalle. Informantit painottivat, että ohjaajan tehtävä on pyrkiä tukemaan opiskelijaa ammatillisessa kasvussa.

Kun on semmonen intohimo tätä ammattia kohtaan, tätä toimintaterapiaa, niin tota semmoset on aina niinku sellaisia juhlahetkiä kun näkee että opiskelijat alkaa syttymään näille asioille niin tota nse millä tavoin heidät sais innostumaan kun tää on niin hyvä juttu tää toimintaterapia, että jo on vähän niinku rekee vetäs perässään niin se on niin ku tunnetasolla vähän raskasta.

Tutoropettajan merkitystä pidettiin tärkeänä. Koettiin hyvänä asiana, että opiskelijalla on tietty henkilö, joka ohjaa häntä opiskelun aikana.

No mulle tulee mieleen tästä opiskelijasta, että koen tärkeeksi sen että tutor opettajana ja muutenkin pääsee ohjaamaan opiskelijoita käytännössä ja sitten opinäytetyössä, että jotenkin löytyis ne vahvuudet, opiskelijan vahvuudet.

Aineistosta ilmeni, että uudempien opetusohjelmien kohdalla opiskelijat tekevät jo opintojen alkuvaiheessa harjoittelussa toimintaterapeutin työtehtäviä ja tätä kautta ymmärtävät aiempia vuosia paremmin alan realiteetteja. Tämä koettiin hyödyllisenä, sillä motivaatio kouluttautumiseen koettiin löytyvän usein tätä kautta. Kun opiskelija saa vastuuta, hän joutuu haastamaan itseään käytännössä ja sitä kautta kehittymään ammatillisesti. Tämä hyödyttää opiskelijaa, jos hän kyseenalaistaa soveltuvuuttaan alalle.

6.5 Muut teemat

Teemahaastattelussa muodostui neljän pääteeman lisäksi teemoja, jotka valittiin esitettäväksi opinnäytetyössä. Näitä teemoja olivat toimintaterapeutin työnkuvan muuttuminen, maisteritutkinnon tärkeys ja kansainvälisyys sekä sen merkitys toimintaterapeuttikoulutuksessa. Toimintaterapeutin työnkuvan muuttuminen puhutti informantteja, sillä nykyaikana toimintaterapeutit voivat toimia lukuisissa eri tehtävissä. Toimintaterapeuttien tarve on kasvanut ja heitä voidaan palkata toimimaan tehtävissä, joiden nimike ei ole toimintaterapeutti, mutta joissa he voivat hyödyntää toimintaterapian osaamista ja ammattitaitoa. Tämä tarjoaa mahdollisuuksia toimia laaja-alaisesti yhteiskunnassa.

Mahdollisuuksia laajentaa tää niinku perinteistä terveydenhuollosta kauheen laajalle niin kyllä on paljon tekemistä, meiän yhteiskunta tuottaa niin kauheen paljon kaikkee sellaista mihin toimintaterapeutti pystyy antaa apua.

Informantit pitivät tärkeänä, että toimintaterapeuttikoulutuksessa olisi mahdollista suorittaa maisteritutkinto. Se laajentaisi toimintaterapeutin työkenttää mahdollistaen toimimista useammassa työtehtävissä.

Kansainvälisyys liittyi kiinteästi useaan teemahaastattelun alkuperäiseen teemaan. Sen merkitys korostui toimintaterapeuttikoulutuksen eri vaiheita läpi käytäessä. Toimintaterapeuttikoulutuksen alkaessa Suomessa suurin osa alalla toimijoista oli kouluttautunut ulkomailla. Informantit kokivat, että tämä oli tuolloin lähes välttämätöntä, sillä Suomessa ei ollut mahdollista saada vielä tarvittavaa oppia. Tavoitteena oli järjestää tarvittava toimintaterapeuttikoulutus Suomessa. Tarkoituksena oli saada suomalainen toimintaterapeuttitutkinto kansainvälisesti tunnustetuksi. Koettiin, ettei Suomi ollut maana erityisen kiinnostava ja esimerkiksi koulutuksen alkutaipaleilla kansainvälisten yhteistyökumppaneiden löytäminen oli tästä syystä vaikeaa. Teemahaastattelussa kävi ilmi, että asiat ovat selkeästi muuttuneet ajan saatossa: nykyään suomalainen toimintaterapeuttitutkinto on kansainvälisellä tasolla arvotettu korkeatasoiseksi. Suomi kiinnostaa myös kohteena: sekä opettaja- että opiskelijavaihdot ovat lisääntyneet huomattavasti.

7 Yhteenveto muutoksen kokemuksista toimintaterapeuttikoulutuksessa

Ammattikorkeakoulutasoisen toimintaterapeuttitutkinnon koettiin lisäävän kansainvälisyyttä: opiskelija- ja opettajavaihdot helpottuivat ja suomalaisen toimintaterapeuttikoulutuksen vakuuttavuus lisääntyi kotimaan lisäksi ulkomailla. Seminaarityöt vaihtuivat opinnäytetöiksi, jotka toteutettiin aina työelämäyhteistyökumppanin toimeksiantamana. Ammattikorkeakoulutuksen alkaessa moniammatillisuus lisääntyi. Ammattikorkeakoulututkinnon myötä suomalainen toimintaterapeuttikoulutus on tullut näkyvämmäksi muualla maailmassa.

Kokemukset opetussuunnitelmien muuttumisesta olivat jaoteltavissa selkeästi positiivisiin ja negatiivisiin kokemuksiin. Opetussuunnitelmien jatkuva muuttuminen koettiin väsyttävänä. Jatkuvan opetussuunnitelman muuttamisen sijaan toivottiin, että edellisten muutosten vaikutusta pohdittaisiin rauhassa ja tehtäisiin muutospäätökset vasta tämän jälkeen. Koulutusohjelman ulkopuolelta tulevat vaatimukset opetussuunnitelmien sisällöstä koettiin epäilyttävinä. Taloudelliset syyt koettiin vääriksi perusteiksi opetussuunnitelmien muuttamisessa: muutoksen tarpeen tulisi lähteä koulutusohjelman omasta tarpeesta. Toimintaterapian kehittyminen toi varmuutta opetussuunnitelmien tekemiseen: ammatin tarpeesta tulevat muutokset koettiin mielekkäinä ja niihin oli helppompaa sitoutua. Nykyinen opetussuunnitelma koettiin opiskelijälähtöisyytensä vuoksi mielekkäänä. Koettiin, että Metropolia ammattikorkeakoululla on opetussuunnitelman sisällöntuotantoon liittyvää osaamista, esimerkiksi innovaatio-opinnoissa, jota muualla maailmassa ei välttämättä ole.

Ammattikorkeakouluopetuksen myötä työelämäyhteistyön koettiin lisääntyneen ja sen merkityksen kasvaneen. Työelämän edustajien kerrottiin ottavan nykyään yhteyttä Metropolia ammattikorkeakouluun ja tarjoavan yhteistyömahdollisuuksia esimerkiksi projektien muodossa. Opinnäytetöiden työelämälähtöisyyden koettiin lisäävän yhteistyötä työelämän kanssa. Selkeästi negatiiviseksi muutokseksi koettiin harjoittelussa vähentynyt vuorovaikutus opettajan ja opiskelijan välillä. Harjoitteluohjauksen vähentymisen koettiin vaikuttavan heikentävästi työelämäyhteistyöhön.

Opiskelijoiden sanottiin olevan iältään aiempaa nuorempia. Sukupolvien väliset erot ja opettajien ja opiskelijoiden erilaiset ajatusmaailmat koettiin haasteellisena. Opiskelijoi-

den elämäntilanteiden koettiin olevan entistä moninaisempia, jolloin opiskelu on erilais-
ta kuin ennen.

Taulukko 5. Kokemukset, joita mainittiin teemahaastattelussa toimintaterapian koulutusohjel-
massa tapahtuneisiin muutoksiin liittyen

Teemahaastattelussa nimetyt kokemukset opistosta amk:ksi muuttumisesta
Kokemukset kansainvälistymisen mahdollisuuksista
Kokemukset opinnäytetöiden muutoksista
Kokemukset toimintaterapian kehittymismahdollisuuksista
Kokemukset moniammattillisuudesta
Kokemukset muutokseen sopeutumisesta
Teemahaastattelussa nimetyt kokemukset opetussuunnitelmien jatkuvasta muuttumisesta
Kokemukset koulutusohjelman ulkopuolelta tulevista vaatimuksista
Kokemukset opiskelijoiden keskinäisestä yhteistyöstä
Kokemukset opiskelijälähtöisyydestä
Kokemukset opiskelijoiden valmiuksista
Kokemukset erityisosaamisesta innovaatio-opinnoissa
Kokemukset muutoksien haasteista
Kokemukset muutoksen ymmärtämisen tärkeydestä
Kokemukset ammatin tarpeesta lähtevistä ja ajan kanssa tehdyistä muutoksista
Kokemukset toimintaterapian mahdollisuuksista yhteiskunnassa.
Kokemukset joustavuuden lisääntymisestä opinnoissa
Teemahaastattelussa nimetyt kokemukset työelämäyhteistyöstä
Kokemukset vuorovaikutuksesta
Kokemukset harjoitteluohjauksen vähenemisestä
Kokemukset työelämäyhteistyön merkityksestä harjoittelupaikkojen hankkimisessa
Kokemukset opinnäytetyön työelämälähtöisyydestä
Kokemukset lisääntyneestä yhteistyöstä työelämän kanssa
Teemahaastattelussa nimetyt kokemukset muuttuneista sukupolvista ja opiskelijoista
Kokemukset opiskelijan vastuusta ja mahdollisuuksista
Kokemukset opiskelijan ja opettajan rooleista
Kokemukset erilaisista ajatusmaailmoista
Kokemukset opiskelijoiden elämäntilanteesta/vaiheesta
Kokemukset opiskelijan tukemisesta ja ohjaamisesta
Teemahaastattelussa nimetyt kokemukset muista teemoista
Kokemukset toimintaterapian työnkuvan laajenemisesta suhteessa koulutukseen
Kokemukset kansainvälisesti tunnustetusta vakuuttavuudesta
Kokemukset verkostoitumisesta ja yhteistyöstä
Kokemukset toimintaterapian maisteritutkinnon tarpeellisuudesta
Kokemukset olosuhteisiin sopeutumisesta

Taulukossa on koottuna teemahaastattelussa käsitellyt kokemukset pääteemoihin liittyen. Ilmaisut ovat muodostettu aineiston analyysivaiheessa ja ovat pelkistetyistä ilmauksista muodostettuja alaluokkia.

8 Laatu ja luotettavuus

Laadullisen opinnäytetyön luotettavuuden arvioiminen voi olla haasteellista, sillä esimerkiksi reliabiliteetti ei välttämättä toteudu: kokemuksia tarkastellessa informanttien vastaukset voivat vaihdella. Jos opinnäytetyö tehtäisiin uudelleen samoja menetelmiä käyttäen, tulokset voisivat olla erilaisia. Tulokset eivät välttämättä ole laadullisessa opinnäytetyössä selkeästi mitattavissa. (Kananen 2010: 69.) Opinnäytetyöprosessin aikana laatua tulee tarkastella koko prosessin ajan. Laadun varmistamiseksi opinnäytetyöstä pidettiin päiväkirjaa, johon merkattiin aikataulu ja työskentelyn tärkeimmät vaiheet (ks. taulukko 6).

Taulukko 6. Opinnäytetyöprosessin eteneminen

Päivämäärä	Työvaihe
18.11.2013	Opinnäytetyön ideapaperin palautus
13.12.2013	Opinnäytetyön ideaseminaari
1.4.2014	Opinnäytetyön ohjausaika
30.4.2014	Opinnäytetyön tutkimussuunnitelmaseminaari
22.5.2014	Hyväksytty tutkimussuunnitelma
13.8.2014	Informanteille kutsu opinnäytetyöhön osallistumisesta
2.9.2014	Lomakehaastattelun testaus ja lähettäminen informanteille
9.9.2014	Teemahaastattelukutsun lähettäminen informanteille, opinnäytetyön ohjausaika
15.9.2014	Lomakehaastatteluvastausten läpikäynti
17.9–22.9.2014	Teemahaastattelurungon laadinta, teemahaastattelun suunnittelu
18.9.2014	Työelämäyhteistyökumppanin tapaaminen
22.9.2014	Teemahaastattelutilanteen testaus
24.9.2014	Ryhmämuotoinen teemahaastattelu, haastattelumateriaalin siirtäminen tietokoneelle
30.9.2014	Teemahaastattelumateriaalin litterointi
1.10.2014	Opinnäytetyön ohjausaika,
1.10–13.10.2014	Aineiston analyysi
14.10.–31.10.2014	Opinnäytetyön viimeistely
3.11.2014	Valmiin opinnäytetyön viimeinen palautuspäivä
11.11.2014	Opinnäytetyöseminaari

Koska laadullisen opinnäytetyön luotettavuuden arviointiin ei ole yleispäteviä työkaluja, luotettavuutta todistetaan dokumentoimalla ja perustelemalla opinnäytetyössä tehdyt valinnat ja kuvaamalla mahdollisimman tarkasti prosessi alusta loppuun. Laadun varmistamiseksi haastatteluaineisto litteroitiin mahdollisimman pian haastattelun jälkeen

yhden päivän aikana. Opinnäytetyön luotettavuutta lisäsi oikeiden informanttien valinta suhteessa opinnäytetyössä selvitettävään asiaan. Informantit muodostivat ryhmän, jossa oli kokeneita toimintaterapeuttiopettajia eri vuosikymmeniltä.

9 Pohdinta

Opinnäytetyön tavoitteena oli dokumentoida, kuinka toimintaterapeuttiopettajat kokivat helsinkiläisessä toimintaterapeuttikoulutuksessa tapahtuneita muutoksia. Aineistonkeruumenetelminä olivat lomakehaastattelu ja ryhmämuotoinen teemahaastattelu. Teemahaastatteluaineisto analysoitiin aineistolähtöistä analyysiä mukaillen. Koimme lomakehaastattelun hyväksi valinnaksi esitietojen keräämiseen myöhempää teemahaastattelua varten. Jälkeenpäin pohdimme, että lomakehaastattelun kysymyksiä olisi pitänyt suunnitella vielä tarkemmin: opinnäytetyön edetessä huomasimme joidenkin kysymysten olevan epäselvästi muotoiltuja. Ryhmämuotoinen teemahaastattelu oli mielestämme toimiva aineistonkeruumenetelmä. Olimme suunnitelleet teemahaastattelun huolellisesti, joka edesauttoi haastattelun sujuvuutta. Valitut aineistonkeruumenetelmät olivat toimivia ja tarkoituksenmukaisia, sillä saimme kerättyä tarvittavan aineiston näitä menetelmiä käyttäen.

Toimintaterapeuttikoulutuksessa tapahtuneet muutosten kokemukset liittyivät opistason koulutuksen muuttumiseen ammattikorkeakoulutasoiseksi tutkinnoksi, opetussuunnitelmien muuttumiseen, työelämäyhteistyön lisääntymiseen ja sukupolven vaihdoksen myötä muuttuneisiin opiskelijoihin. Muita teemoja olivat kansainvälisyyden lisääntyminen, toimintaterapeutin työnkuvan laajeneminen sekä maisterikoulutuksen tarpeellisuus. Lomakehaastattelussa saadusta aineistosta jätettiin teemahaastattelun ulkopuolelle teemoja, joita voi käsitellä myöhemmissä opinnäytetöissä: esimerkiksi yhteiskunnassa tapahtuneiden muutosten vaikutus koulutusohjelmaan. Aiheeseen voi saada lisää syvyyttä, jos koulutusohjelmassa tapahtuneita muutoksia käsitellään opiskelijoiden näkökulmasta.

Työtä aloittaessa pohdimme, onko aihepiirin tuttuus haaste työn tekemiseen. Pyrkimme objektiivisuuteen käyttämme lomakehaastattelua ryhmämuotoisen teemahaastattelun teemojen keräämiseen sen sijaan, että olisimme päättäneet teemat itse. Näin ollen teemahaastattelun aiheet olivat informanttien omia kokemuksia aiheeseen liittyen. Työtä tehdessä pidimme mielessä fenomenologisen näkökulman: tavoitteena oli ymmärtää kokemukselliset ilmiöt sellaisenaan kuin ne ovat. Mielestämme onnistuimme tässä. Teemahaastattelua suunnitellessa ja aineistoa käsitellessä pystyimme irrottamaan meillä olevista ennakkokäsityksistä. Fenomenologisen ajattelutavan mukaan opinnäytetyön tekijän asenteita ei voi koskaan täysin irrottaa tuloksista, ne eivät kuiten-

kaan saa olla hallitsevana elementtinä. Loppujen lopuksi opinnäytetyön tekijän ihmis-käsitys ja maailmankuva vaikuttaa vääjäämättä tulosten tulkintaan. Fenomenologisen näkökulman mukaisessa tutkimuksessa ei ole olemassa mustavalkoisesti ajateltuna oikeaa ja väärää tulkintaa.

Toimintaterapeuttikoulutuksessa tapahtuneiden muutosten kokemuksista ei ole olemassa lähdekirjallisuutta. Teemahaastattelu oli työn tärkein aineisto. Teoriaosiossa kokemuksen tutkimuskirjallisuus oli oleellinen tietolähde, josta saimme perusteluja kokemuksen ymmärtämiseen. Toimintaterapeuttikoulutuksesta on kirjoitettu paljon ulkomailla, mutta halusimme rajata aiheen nimenomaan suomalaiseen toimintaterapeuttikoulutukseen. Kokemuksen tutkimuskirjallisuus oli paikoittain melko vaikeaselkoista luettavaa. Kyseessä ei ole ehkä tyypillinen toimintaterapian koulutusohjelmassa tehty opinnäytetyö, sillä emme käyttäneet työssä toimintaterapian omia teorioita. Koimme, että se olisi tuntunut väkinäiseltä. Toimintaterapian teorian sijaan tunsimme tarkoituksenmukaisemmaksi hyödyntää kokemuksen tutkimisen teoriaa.

Opinnäytetyön tekemistä kannusti informanttien innokkuus osallistua työhön: lomakehaastattelun vastausprosentti oli sata prosenttia, eikä teemahaastatteluun osallistuvia informantteja tarvinnut suostutella haastateltaviksi. Informantit kokivat tärkeäksi kertoa omia kokemuksiaan koulutusohjelmassa tapahtuneista muutoksista. Suurin osa informanteista oli meille ja toinen toisilleen ennalta tuttuja. Millaista aineistoa teemahaastattelusta olisi saatu, jos informantit eivät olisi tunteneet toisiaan ja meitä? Entä jos olimme tehneet tämän opinnäytetyön jollakin toiselle ammattikorkeakoululle? Uskomme, että ennakoasenteiden unohtaminen olisi ollut helpompaa, mutta olisiko motivaatio tekemiseen ollut samanlainen kuin nyt? Koska toimeksiantaja on meille tuttu, tuntui työn tekeminen perustellulta, sillä meillä on toimeksiantajasta konkreettinen ja omakohmainen käsitys. Yhteydenpito toimeksiantajaan ja informantteihin oli yleisesti ottaen tuttavallisempaa, sillä tiesimme toinen toisemme.

Opinnäytetyön toteuttaminen työparin kanssa tuntui lähtökohtaisesti haasteelliselta: kuinka aikataulut sovitaan yhteen, ovatko työskentelytavat yhteensopivia ja toimivatko henkilökemiat. Parityöskentely osoittautui voimavaraksi tiedonkeruussa ja aineiston analyysissä. Työparin kanssa käyty ajatustenvaihto ja pohtiminen osoittautuivat tärkeiksi metodeiksi opinnäytetyötä kirjoitettaessa. Kokemukseen perehtyminen ja sen tulkitseminen vaatii mielestämme vapaata ajatustenvaihtoa, jotta päästään käsittelemään aineistoa sen vaatimalla tavalla.

Opinnäytetyö täydentää toimintaterapeuttikoulutuksen tarinaa uudelta näkökulmasta. Toimintaterapeuttikoulutuksessa tapahtuneiden muutosten yleisesti tiedossa olevien asioiden lisäksi haluamme tehdä näkyväksi yksilön henkilökohtaisia kokemuksia. Toivomme, että työ auttaa toimintaterapian parissa työskenteleviä tai siitä kiinnostuneita henkilöitä ymmärtämään kokemusta: se on jokaiselle omanlaisensa ja aina henkilökohtainen.

Lähteet

Aaltola, Juhani – Raine, Valli (toim.) 2010. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 3., uudistettu ja täydennetty painos. Juva: WS Bookwell Oy.

Hautala, Tiina 2002. Tie kohti suomalaista toimintaterapeuttikoulutusta. Historiallinen katsaus näkemyksiin toimintaterapian tarpeesta, toimintaterapeutista ja toiminnasta sekä niiden yhteydestä ensimmäisen suomalaisen koulutuksen muotoutumiseen. Turun ammattikorkeakoulun tutkimuksia 3. Turku: Turun ammattikorkeakoulu.

Hirsjärvi, Sirkka – Hurme, Helena 2010. Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press Oy Yliopistokustannus, HYY yhteymä.

Joutsivuori, Timo (toim.) 2005. Mistä toi on tullut?: suomalaisen toimintaterapian historia. Suomen toimintaterapeuttiliitto ry. Helsinki: Edita Publishing Oy.

Kananen, Jorma 2010. Opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu, liiketoiminta ja palvelut –yksikkö.

Kananen, Jorma 2008. Kvali: kvalitatiivisen tutkimuksen teoria ja käytänteet. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kiviniemi, Liisa – Koivisto, Kaisa – Latomaa, Timo – Merilehto, Milla – Sandelin, Pirkko – Suorsa, Teemu (toim.) 2012. Kokemuksen tutkimus 3: teoria, käytäntö, tutkija. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.

Liamputtong, Pranee 2011. Focus group methodology: principles and practices. Los Angeles: SAGE.

Perttula, Juha – Latomaa, Timo (toim.) 2009. Kokemuksen tutkimus: merkitys, tulkinta, ymmärtäminen. 3., painos. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.

Ryhmämuotoinen teemahaastattelu 2014. Toimintaterapeuttikoulutuksessa tapahtuneiden muutosten kokeminen. Metropolia ammattikorkeakoulu. Haastateltu 24.9.2014.

Talvenheimo-Pesu, Anne 2014. Lehtori. Metropolia ammattikorkeakoulu. Helsinki. Haastattelu 24.10.

Tuomi, Jouni – Sarajärvi, Anneli 2013. Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. 10., uudistettu laitos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Mahdollisille informanteille lähetetty sähköposti opinnäytetyöstä

Hei,

Teemme opinnäytetyötä toimintaterapiakoulutukseen liittyen. Aihe on tullut Metropolia ammattikorkeakoululta. Tarvitsemme työhömmme informantteja, jotka opettavat tai ovat opettaneet toimintaterapiaa Helsingissä. Toivomme, että teillä olisi halukkuutta vastata sähköpostitse lähetettävään, maksimissaan A4 mittaiseen, opinnäytetyöaiheeseen liittyvään esitietokyselyyn? Kyselyn jälkeen järjestetään informanteille myöhemmin syksyllä yhteinen haastattelutilaisuus, jossa syvennetään esitietokyselyssä esiinnousseita aiheita.

Haastattelutilaisuuden ajankohta on syyskuussa. Tarkempi ajankohta ilmoitetaan myöhemmin, kunhan informantit ovat varmistuneet. Haastattelun kesto on maksimissaan kaksi tuntia. Emme odota informanteilta ennakkovalmistautumista haastattelua varten, tärkeintä on, että mahdollisimman moni teistä osallistuu.

Toivomme, että mahdollisimman monella teistä on mahdollisuus osallistua projektiin. Työn tarkoituksena on saada tallennettua opettajien näkökulmia ja mielipiteitä, joita ei ole dokumentoitu.

Odotamme vastausta tähän viestiin mahdollisimman pian.

Yhteistyöterveisin:

Outi Leinonen ja Tiina Oksanen
Metropolia amk
SG11s1

Sähköpostitse lähetetty lomakehaastattelukutsu

Saaja: [Email]

Lähettäjä: "tiina.m.oksanen@metropolia.fi via surveymonkey.com" <member@surveymonkey.com>

Aihe: Lomakehaastattelu: muutokset toimintaterapiakoulutuksessa

Tekstiosa: Hei,

Tämä lomakehaastattelu on osa opinnäyteyötä, jonka tarkoituksena on tutkia Helsingin alueen toimintaterapeuttiopettajien kokemuksia muutoksista, joita toimintaterapiakoulutuksessa on tapahtunut työurasi aikana. Lomakehaastattelua käytetään esitietojen keräämiseen ryhmämuotoista teemahaastattelua varten.

Ohjeet lomakehaastattelun täyttöö varten:

Vastaa kohtiin toimintaterapiaopettajan näkökulmasta ajatellen omien kokemustesi perusteella.

Lisätietoja:

Pyydämme vastaamaan lomakehaastatteluun mahdollisimman pian.

Teemahaastattelu järjestetään syyskuussa: tarkempi ajankohta ja haastattelupaikka ilmoitetaan sinulle myöhemmin sähköpostitse.

Tässä on linkki tutkimukseen.

<https://fi.surveymonkey.com/s.aspx>

Linkki toimii vain tämän tutkimuksen ja sinun sähköpostiosoitteesi välillä. Älä lähetä viestiä eteenpäin.

Kiitos osallistumisesta, ystävällisin terveisin Tiina Oksanen ja Outi Leinonen

Huomio: Jos et halua meiltä enää sähköpostia, napsauta alla olevaa linkkiä. Osoitteesi poistetaan postituslistaltamme automaattisesti.

<https://fi.surveymonkey.com/optout.aspx>

Lomakehaastattelu SurveyMonkeyssa**Lomakehaastattelu: muutokset toimintaterapiakoulutuksessa.**

* 1. Kerro lyhyesti taustasi toimintaterapeuttikoulutuksen parissa

2. Toimintaterapiakoulutuksessa on mielestäni tapahtunut muutoksia vuosina 1970 - 2014

Kyllä

En osaa sanoa

Ei

3. Mainitse kolme (3) ensimmäisenä mieleesi tulevaa toimintaterapiakoulutukseen liittyvää muutosta

1

2

3

4. Kuvaile kohdassa kolme (3) listaamiasi muutoksia

5. Kuvaile kokemuksiasi, joita listasit kohdassa neljä (4)

Sähköpostikutsu ryhmämuotoiseen teemahaastatteluun

Hei kaikki!

Teemme opinnäytetyötä Metropolian AMK:lle toimintaterapiakoulutuksessa tapahtuneiden muutosten kokemisesta. Olemme lähettäneet teille sähköisen alkukyselyn, jonka pohjalta ryhmämuotoisen teemahaastattelun aiheet määrittyvät. Haastattelu ei vaadi teiltä ennakovalmistautumista. Toivomme että pääsette paikalle! Haastattelu videoidaan aineiston analysointia varten. Tarjolla on pikkupurtavaa ja kahvit.

Ajankohtana on keskiviikko 24.9 klo 13.00–14.00. Paikkana on Metropolian AMK:n Sofianlehdonkadun toimipiste, Sofialehdonkatu 5, Helsinki. Haastattelu tehdään luokassa S311.

Pyydämme ilmoittamaan jos olet estynyt saapumaan paikalle!

Lisätietoja: tiina.m.oksanen@metropolia.fi tai puh. 040 xxx xxxx

Tapaamisiin! terv. Tiina Oksanen ja Outi Leinonen

Teemahaastattelurunko

Aloitus

- Tervetulleeksi toivottaminen, haastattelijoiden esittäytyminen, kahvi-tarjoilu ja nimilappujen jako
- Aiheen esittely, toimeksiantajan esittely
- Haastattelun tallentamisesta kertominen ja haastattelumateriaalin käytöstä kertominen
- Suostumuslomakkeen esittely ja allekirjoittaminen
- Haastattelun aikataulu, haastattelijoiden roolit, haastattelun kulku
- Haastattelussa keskitytään kokemuksiin
- Lomakehaastattelun merkitys teemahaastattelulle
- Teemojen esittely taululta

Käsiteltävät teemat

- Opistosta amk:ksi
  - Mitä tunteita tähän liittyi? Miten se koettiin?
- Opetussuunnitelman jatkuva muuttuminen
  - Yhtenäistäminen, oppilaitosten välinen yhteistyö, itsenäinen opiskelu
- Työelämäyhteistyön lisääntyminen
  - Liittyy myös edelliseen teemaan eli yhteistyö elinkeinoelämän kanssa, harjoittelut, projektit,
- Opiskelijat, uudet sukupolvet
  - nuorempia, eri arvomaailma, tapa toimia
- Lopputeemana toimintaterapeuttikoulutuksen tulevaisuudennäkymät
  - Mikä tunne tulee

Yksityiskohtaisten kysymysten alkujen esimerkkejä: Mitä ajattelit silloin kun..? Voisitko kertoa yksityiskohtaisemmin..? Mitä teit kun..?

Lopetus

- Haastattelun lopetuksen pohjustaminen, vapaa sana
- Kiitokset

Haastattelijoiden roolit

Haastattelija 1:

- Päähaastattelija
- Palauttaa keskustelun valittuihin teemoihin
- Jakaa puheenvuoroja
- Huolehtii ajankulusta

Haastattelija 2:

- Huolehtii haastattelun videoinnista
- Tekee muistiinpanoja
- Esittää tarvittaessa täydentäviä kysymyksiä
- Palauttaa keskustelun tarvittaessa valittuihin teemoihin

Ryhmämuotoisen teemahaastattelun kulku

Ajankohta: 24.9.2014 klo 13.00 – 14.00

Paikka: Metropolia ammattikorkeakoulu, luokka S311

Klo 12.00 - 13.00

1. Istumapaikkojen tarkistus
2. Nimilappujen teko
3. Kahvitarjoilun kattaus
4. Tallentamisvälineiden paikat ja testaus

n. klo 12.50 informanttia vastaan parkkipaikalle

1. klo 13.00 haastateltavat paikalle, kahvitarjoilu alkaa
2. Haastattelijoiden esittely, opinnäytetyön esittely:
  - Mitä tehdään ja miksi
  - Teemahaastattelun ”säännöt”
  - Haastattelija palauttaa keskustelun tarpeen mukaan takaisin aiheeseen -> haastattelun jälkeen voi jäädä vaihtamaan ajatuksia
  - Haastattelija tekee muistiinpanoja
  - Haastattelussa keskitytään kokemuksiin
  - Kehotetaan vuorovaikutukseen haastateltavien välillä
  - Vastausjärjestys on vapaa, haastattelija osoittaa kysymyksiä haastateltavalle tarpeen mukaan
3. Suostumuslomakkeiden esittely ja allekirjoitus
4. Haastattelun aloitus
5. Haastattelun lopetus

Huomioitavaa:

- Haastattelun loppua voi pohjustaa esim. ”puhutaan vielä hetki tästä”

Suostumuslomake haastattelun videoinnista ja materiaalin säilyttämisestä

Suostumuslomake
Teemahaastattelun videointi

24.9.2014

Teemahaastattelun aihe

Toimintaterapeuttikoulutuksessa tapahtuneiden muutosten kokemukset

Tekijät

Tiina Oksanen ja Outi Leinonen

Toimeksiantaja

Metropolia amk

Annan luvan haastattelun videointiin

Kyllä

Ei

Annan luvan käyttää haastattelun videomateriaalia myöhemmissä toimintaterapi-
an opinnäytetöissä tai muissa tuotoksissa. Materiaali säilytetään oppilaitoksen ar-
kistossa.

Kyllä

Ei

Paikka ja aika

Allekirjoitus ja nimenselvennys
